ΟΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 21 τοῦ Γεννάρη 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οἰκονόμου ἀριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 231

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ. Ἡ ἄρρωστη δούλα (συνέχεια).
Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ. Βερναρδάκης.
ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ. Ἀλήθειες καὶ ψέματα. — Ψεύτρα ἀγάπη.
ΓΙΑΓΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣ. Τὸ γυναίκα τῆς Σπυριδούλας.
Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ. «Πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολή».
ΝΙΚΟΣ ΒΕΗΣ. Νέα βιβλία—Ἐλευσὶς Φίλιου.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Ν. Χαντζάρας, Λόεγγριν.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ— ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ — ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ— ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ

Θὰ δείχνῃ πὼς ξεχωρίζουμε ἀπὸ τοὺς ἀμελέτητους δικτριβογράφους κι ἀπὸ τοὺς σατυρογράφους τοὺς ἐλαφροσυνείδητους τῶν ἐφημερίδων, ἀνάμεσα σὲ ἄλλα, καὶ τοῦτο· ὁ φόρος τῆς τιμῆς πρὸς τὸ ἔργο ἀνθρώπων ποὺ πραγματικὰ δουλέψανε γιὰ κάτι, ὅσο κι ἂν εἶναι τὸ ἔργο τοῦτο πολέμιο τοῦ δικοῦ μας καὶ ἀσυμβίβαστο πρὸς τὰ ἰδανικά μας. Ὁ Βερναρδάκης πέθανε μακρυὰ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, γέρος πιὰ καὶ κουρασμένος, μοναχικός, ἐξόριστος, ἀποσυρμένος στὸ νησί του· ἀπογοητευμένος, ὁ ἄνθρωπος ποὺ τίποτα δὲν εἶταν ἱκανὸ νὰ τὸν γοητέψῃ ὅσο ζοῦσε· φαρμακωμένος, ὁ ἄνθρωπος ποὺ κάθε ἄλλο μπορεῖς νὰ τοῦ πῇς παρὰ πὼς γλυκὰ μιλοῦσε γιὰ τὰ ἔργα, δὲ λέω τῶν ἐχθρῶν του καὶ τῶν ἀδιάφορων, μὰ καὶ τῶν ὀπαδῶν του καὶ τῶν φίλων του ἀκόμα. Ὅπως κι ἂν ἔζησε, εἶταν ἕνας ἄνθρωπος χαρακτῆρα ἔδειχνε ὁ λόγος του, καὶ σοφία ἡ γνώμη του. Καὶ δὲν εἶναι ὁ θάνατός του τώρα ποὺ μᾶς φέρνει νὰ δηλώσουμε τὸ σέβας μας.

Πολλὲς φορὲς ὅσο ζοῦσε, μᾶς ἦρθε τὄνομά του μὲ τιμὴ στὴν ἄκρη τοῦ κοντυλιοῦ μας, καὶ δὲ φοβηθήκαμε τιμητικὰ νὰ τὸ σημειώσουμε. Δυὸ ἀπὸ τοὺς κορυφαίους μέσα στὸν ἀγῶνα μας, ὁ Πάλλης κι ὁ Ἐφταλιώτης, νομίζω πὼς τοῦ ἀφιέρωσαν ἔργα τους, σὰ νὰ εἶτανε μαθητάδες του. Καὶ βέβαια, τί παραξενο, μὰ καὶ μαζὶ τί σημαντικό, καὶ τί χαρακτηριστικὸ γιὰ τὸν ἀγῶνα μας! Ὁ Βερναρδάκης, ἕνας ἀπὸ τὰ καυχήματα τῆς καθαρεύουσας, πύργος τῆς δασκαλικῆς σοφίας ἀπὸ τοὺς ψηλότερους, εἶναι μαζὶ κ' ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐπίσημους διαλαλητάδες τῆς ἀλήθειας τῆς δημοτικῆς μας γλώσσας, σὰν τὸ Ροΐδη καὶ σὰν τὸ Ζαμπέλιο καὶ σὰν τὸ Χατζιδάκι καὶ σὰν ἄλλους ἀκόμα· μὲ τὴν καθαρεύουσά του διαμαρτυρήθηκε γιὰ τὴν ἀγνότητα τῆς συκοφαντημένης, καὶ ὑποστήριξε τὰ παραγνωρισμένα της δικαιώματα.

Πολλὲς φορές, σὲ χρόνια περασμένα, μοῦ ἔτυχε σὲ ἄρθρα μου νὰ θεμελιώσω τὴν ἰδέα μου ἀπάνου σὲ λόγια ἐκείνου. Ὁ ἴδιος ὁ Ψυχάρης, γράφοντας τὸ «Ταξίδι» του λογικώτατο θὰ εἶταν, νὰ στοχαζεται τὸ συγγραφέα τοῦ «Ἔλεγχου ψευδαττικισμοῦ» ὡς ἕνα ἀπὸ τοὺς μελλόμενους ὑποστηρικτές του. Ὅμως ἄλλο ἡ λογική, καὶ ἄλλος ὁ κόσμος. Ὁ Βερναρδάκης ἀντιστάθηκε καὶ τοῦ Ψυχάρη. Τὸ ἐγώ μας, καὶ στὸ θνητὸ ποὺ φαντάζει σὰν ἀρνάκι, καὶ στοὺς Βερναρδάκηδες, εἶναι κάτι πολὺ περισσότερο σύνθετο, κατι πολὺ λιγώτερο εὐκολοπροσδιόριστο παρ' ὅσο μπορεῖ νὰ ὑποθέτουν οἱ Ὀράτιοι τοῦ Σαίξπηρ μὲ τὶς φιλοσοφίες τους.

Καὶ στὸν καιρό μας τοῦτο ποὺ ἡ ψυχολογικὴ ἐπιστήμη κατάντησε μέσα στὰ βαθιὰ τοῦ ἑνὸς, τοῦ ἴδιου τοῦ ἀνθρώπου νὰ βρίσκῃ δυὸ κέντρα ψυχικῆς ἐνέργειας, ὅλως διόλου διαφορετικὰ καὶ ἀνεξάρτητα σχεδὸν τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, τὸ ἕνα ποὺ προβάλλει στὸ φῶς καὶ εἶν' εὐκολοχάραχτο, τὸ ἄλλο ποὺ χάνεται στὰ σκότη καὶ δύσκολα ξεδιπλώνεται, γεννημένο ἀπὸ λογῆς ὁρμές, πρέπει κανεὶς νὰ εἶναι προομηρικῆς ἀφέλειας παιδὶ καὶ πλάσμα μυθικῆς ἀδιαβασιᾶς γιὰ νὰ πορῇ μὲ τὰ παράξενα τοῦτα, ἢ γιὰ νὰ γυρεύῃ (σὲ ἄλλο κύκλο ἰδεῶν) τὰ ἁπλὰ καὶ τὰ στρογγυλὰ στὸν κόσμο τὸν πολυπρόσωπο καὶ στὸ δίψυχο τὸν ἄνθρωπο, καὶ πολὺ περισσότερο στὸν κόσμο τοῦ ἰδανικοῦ, στὴν τέχνη, στὴν ποίηση, στὶς ἐνέργειες δηλαδὴ ποὺ ζοῦνε καὶ τρέφονται κατ' ἐξοχὴν ἀπὸ τὰ λεπτότερα καὶ τὰ βαθύτερα καὶ τὰ σκοτεινότερα προβλήματα τῆς ζωῆς.

Ὁ Βερναρδάκης εἶχε μέσα του κάτι τι μεφιστοφελικό. Τίποτε δὲν τὸν ἀνάπαυε, καὶ σὲ τίποτε ἀπὸ τὰ δικά μας δὲν ἔδειχνε διάθεση νὰ ἀναγνωρίσῃ κάποιαν ἀξία. Καὶ καθὼς τὰ δικά μας τὰ πράγματα δὲν εἶναι γιὰ νὰ θρέψουν τὶς ἐλπίδες καὶ γιὰ νὰ δικαιώσουν τὶς παρηγορίες, καὶ καθὼς ἡ παιδεία τοῦ Βερναρδάκη ἔλαμπε ξεχωριστὴ καὶ ἀκέρια μέσα στοὺς κάθε λογῆς μισοὺς ἀναμεσό μας καὶ πασαλειμμένους, ὁ νοῦς τοῦ Βερναρδάκη, ποὺ τὰ κύρια συστατικά του εἶτανε ἡ ἄρνηση καὶ ὁ πόλεμος, δείχνονταν κάτι παραπάνου ἀπὸ ὅ,τι πραγματικὰ εἶτανε· κ' ἐνῶ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ γεννοῦσε θυμοὺς καὶ μίση ἐναντίον του, ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριὰ βκρὺς τυπώνονταν, σὰ μιὰ βαθειὰ δυσκολόσβυστη βοῦλλα, κ' ἔδειχνε σὰ νὰ εἶταν ἴδια ἡ ἀγέλαστη φωνὴ τῆς ἀλήθειας.

Ὁ Βερναρδάκης εἶτανε πεσσιμιστής, φυσικά. Ὁ ἀγαπημένος του φιλόσοφος, ὁ Σοπενάουερ. Αὐτὸν ἐμελέτησε καὶ αὐτὸν ἀγάπησε στὴ νιότη του. Καὶ ὅταν τύχαινε νὰ τοῦ τὸν θυμίσῃς, ἱλαρύνονταν κάπως ἡ ὄψη του. Ὁ ἀγαπημένος του ποιητὴς εἶτανε ὁ Εὐριπίδης, ὁ ἀγέλαστος καὶ πιὸ μισόκοσμος ἀνάμεσα στῶν ἀρχαίων χρόνων τοὺς μουσόληπτους. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ μελέτη ποὺ ἀφιέρωσε στὸν Εὐριπίδη μέσα στὴν ἔκδοσή του τῶν «Φοινισσῶν» μοιάζει σὰν ἀριστούργημα· μαζὶ κριτικὴ ἑρμηνευτικὴ καὶ κριτικὴ λογοτεχνικὴ καὶ αἴσθημα καὶ ρητορικὴ καὶ πολεμικὴ καὶ πολυγνωσία καὶ λίβελλος καὶ ἐγκώμιο. Μιλεῖ γιὰ τὸν Εὐριπίδη σὰ νὰ εἶτανε σύγχρονος καὶ σύντροφός του, μὲ πλάτος καὶ μὲ θέρμη ἀσυνήθιστα. Τὸν κρίνει ἐλεύτερα δίχως νὰ κυριεύεται ἀπὸ τὶς γνῶμες τῶν Εὐρωπαίων Ἑλληνιστῶν καὶ κριτικῶν, καὶ τῶν περιφημότερων· ἀπεναντίας γενναῖα ἀντιστέκεται σὲ κείνους ποὺ γυρέψανε νὰ κατεβάσουν τὴν ἀξία τοῦ φιλόσοφου ποιητῆ· ἀποκάτου ἀπὸ τὶς γνῶμες τους δὲ διστάζει νὰ βρῇ καὶ κακῆς πίστης ἀκόμα ἐλατήρια, κι ὅταν ἀναφέρῃ τὸν Ἀριστοφάνη, τὸν τρανὸ περιγελαστὴ καὶ πολέμιο τοῦ Εὐριπίδη, σὰ νὰ ξεχνᾷ τὴ μεγάλη τοῦ καιροῦ ἀπόσταση, μιλεῖ γιὰ τὴ ζήλια τοῦ περίφημου κωμικοῦ μὲ τὸν ἴδιο τόνο ποὺ θὰ μιλοῦσε δὲν ξέρω γιὰ ποιὸ τάχα ἐλάττωμα τοῦ θανασιμώτερου ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους του, κανενὸς Κόντου ἢ κανενὸς Χατζιδάκι.

Σὲ μιὰ κριτική του ἔκθεση ποὺ τὴν ἔγραψε στὰ 1862 εἰσηγητὴς διωρισμένος τοῦ Βουτσιναίου ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ καὶ ποὺ ἀνάμεσα σὲ κάποιες στενὲς ἢ συζητήσιμες γνῶμες βλέπεις ἐκεῖ τὸ κοντύλι τοῦ κριτικοῦ καὶ τοῦ λογοτέχνη ποὺ σὲ συνεπαίρνει καὶ σοῦ ξυπνᾷ τὴ σκέψη, βρίσκετ' ἕνας ὡραῖος χαρακτηρισμὸς τοῦ Μπάϋρον. *Σοφιστὴ τοῦ πάθους* τὸν ὀνομάζει. Μὰ τί ἄλλο τάχα νὰ εἶτανε κι ὁ Βερναρδάκης παρὰ ἕνας σοφιστὴς τοῦ πάθους;

Δὲν πρέπει νὰ ζητᾶμε στὸ ἔργο του τὸ παναρμόνιο ταίριασμα τοῦ Παθους μαζὶ καὶ τοῦ Λόγου, τὸ ταίριασμα ποὺ μᾶς ἀνάπτυξε κάποτε ὡραῖα σὲ κάποιο του ἄρθρο ὁ Ψυχάρης, τὸ ταίριασμα ποὺ γεννᾷ τὰ θάνατα ἔργα. Τὸ πάθος εἶναι μαζὶ ἡ δύναμη καὶ ἡ ἀδυναμία τοῦ Βερναρδάκη. Τὸ πάθος τόνε κάνει νὰ γίνεται σοφιστής· τὸ πάθος τόνε φέρνει νὰ δείχνεται ποιητής. Τὸ πάθος τὸν παρακίνησε νὰ συγγράψῃ τὸν πολυσέλιδο «Ἔλεγχο τοῦ ψευδαττικισμοῦ» γιὰ νὰ χτυπήσῃ τὸ περίφημο βιβλίο τῶν «Γλωσσικῶν Παρατηρήσεων».

Δὲν εἶμαι κατάλληλος νὰ διατιμήσω τί ἀξίζει μέσα σ' αὐτὸ ὁ Ἑλληνιστὴς πολέμιος τοῦ Κόντου. Ἄλλως τε καὶ τὴν εἶπα κάποτε τὴν ἐντύπωσή μου γι' αὐτό, μιλώντας γιὰ τὴν ἔξοχη συγγραφὴ τοῦ Φωτιάδη περὶ τῆς Παιδείας μας. Ξέρω μονάχα πὼς μέσα ἐκεῖ ὁ Βερναρδάκης ἔχυσε ὅλο του τὸ φαρμάκι, ὅλο του τὸν πεσσιμισμό, ὅλη του τὴ σκέψη τὴν ἀρνητική, μὰ καὶ μαζὶ ὅλη του τὴ σοφία, καὶ ὅλη του τὴν πολεμική τέχνη, καὶ ὅλη τὴν κριτική του εὐφυΐα, τὴν πολλὲς φορὲς ἀσύγκριτη. Εἶναι κάποιες του σελίδες γιὰ τὰ τωρινὰ καὶ γιὰ ταύριανὰ τῆς ἐθνικῆς μας λογοτεχνίας, καὶ τῆς προκοπῆς ἐν γένει, ποὺ ἀξίζει νὰ μένουν ἀλησμόνητες.

*

Ἀλλὰ μήπως μὲ τὸν Κόντο μοναχὰ χτυπήθηκε; Ἡ μοῖρα του καὶ ἡ χολή του τὸν ἔφερνε νὰ δο-

κιμάζη τὸ σπαθί (του καὶ νὰ βγαίνη στὸ κονταροχτύπημα, πολεμώντας πρόσωπα καὶ ἰδέες, ξένους καὶ δικούς του, κατὰ τὴν ὥρα καὶ κατὰ τὴν περίσταση. Πολύκροτα τὰ μαλλώματά του μὲ τὸ Χατζιδάκι. Μοῦ εἶπε κάποτε γιὰ τὸν «Κοραῆ» τοῦ Θερειανοῦ πὼς ὅλα κανεὶς τὰ βρίσκει μέσα σ' αὐτὸ τὸ σύγραμμα· μόνο γιὰ τὸν Κοραῆ δὲ βρίσκει τίποτε. Τὴ σοφία τοῦ Κοραῆ τὴν τιμοῦσε καὶ τὴ διαλαλοῦσε· μὰ καὶ κεῖνον δὲν τὸν εὕρισκε ἀπαλλαγμένο ἀπὸ τὴ χοντρὴ πρόληψη ποὺ θεωρεῖ βάρβαρη τὴ γλῶσσά τοῦ λαοῦ καὶ ποὺ τόσα κακὰ μᾶς προξένησε. Σολωμὸ καὶ σολωμικοὺς δὲν ὑπόφερνε. Μὰ μήτε καὶ οἱ Σοῦτσοι, μήτε καὶ οἱ Ραγκαβῆδες, οἱ ὀπαδοὶ τῆς *φαναριώτικης* σχολῆς τοῦ γιόμιζαν τὸ μάτι. Ὁ Σ. Ζαμπέλιος δὲν ἤξερε τί ἔγραφε στὸ ἔργο του «Πόθεν ἡ λέξις *τραγουδῶ*». Τοῦ Βικέλα τοῦ ἔψαλε τὸν ἀναβαλλόμενο. Πικρότατα φανέρωσε τὴν ἀντιπάθειά του κατὰ τοῦ Βαλαωρίτη. Ἂν ρωτᾶτε καὶ γιὰ τὸ Ρούδη, δὲν ἔλαβε καιρὸ νὰ ἀπαντήση στὶς ἀνησίες του. Τοῦ Κρουμπάχερ τὸ κήρυγμα γιὰ τὴ γλῶσσα μας τὸν ἐξερέθισε· μαθαμε πὼς πῆρε νὰ τἀποκριθῆ· μὰ δὲν τὸν ἀφίσαν τὰ χρόνια. Καὶ μὲ φίλους του ἀκόμα, σὰν τὸν Πανταζίδη, λογομάχησε.

Ὅταν ὁ Βλάχος, εἰσηγητὴς τοῦ Φιλαδελφείου, θέλησε νὰ μιλήση γιὰ τὴ νέα μας ποίηση, ἐδῶ καὶ δεκάξη χρόνια, σὰν κριτικός, καὶ σὰ γλωσσολόγος τάχα, καὶ χρέος μου θεώρησα, νέος ἐγώ, νὰ τοῦ ἀποκριθῶ μὲ κάμποσα ἄρθρα μου στὴν «Ἐφημερίδα» τοῦ Κορομηλᾶ, ὁ Βερναρδάκης ἔγραψε τότε σ' ἕνα φίλο του· «Αὐτὰ κανεὶς δὲν τὰ ξέρει καλά, οὔτε ὁ Ἄγγελος.» Ὅσο γιὰ τοὺς ποιητὲς ποὺ φάνηκαν ἀπὸ τὸ 1880 καὶ πέρα, τοὺς ἔρριχνε ὅλους ἀνάκατα στὸ ἴδιο καταφρονετικὸ καλάθι. Τὸ θεώρησα ὡς δεῖγμα ἐξαιρετικῆς προσοχῆς πρὸς ἐμὲ ὅταν κάποτε μοῦ μίλησε συγκαταβατικὰ γιὰ ἕνα ποίημά μου στὰ «Μάτια τῆς ψυχῆς μου», τὸ «Κήρυγμα τῶν Ὑδραίων», τὸ πρῶτο του καὶ τελευταῖο μίλημα γιὰ στίχους μου. Μέσ' ἀπ' ὅλη τὴν ποίηση τῶν νεώτερων Ἑλλήνων δυὸ ἔργα κήρυξε δημοσίᾳ ἀριστουργήματα: τὸ «Φιλί» τοῦ Ζαλακώστα (Μιὰ βοσκοπούλ' ἀγάπησα κτλ.) καὶ τὸν Ὀλυμπιακὸ Ὕμνο τοῦ Γραφειάδη τῆς Κρήτης, γραμμένο σὲ γλῶσσα καὶ σὲ μέτρο, πινδαρικὰ καὶ τὰ δυό. Ὡς εἰσηγητὴς τοῦ βουτσιναίου ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ ἔδωκε τὸν τελειωτικὸ χαρακτηρισμὸ τοῦ Παράσχου. Πρωτοφανερώθηκε σαιξπηριστὴς φλογερὸς μὲ τὸν πρόλογο τῆς «Μαρίας Δοξαπατρῆ». Ὕστερα ὁ Εὐριπίδης τοῦ ἔσβυσε κάθε του θαυμασμὸ σχεδὸν πρὸς τὸν παγκόσμιο ποιητή. Καὶ ἡ ρωμαντική του φούρια ξεθύμανε στὴ λατρεία τῶν ἀρχαίων τραγικῶν, ἀλὰ Γκαῖτε. Κ' οἱ πιὸ μεγάλοι τὸν ἀφίναν ἀδιάφορο, ἢ τόνε σκανταλίζαν. Κάποτε μοῦ ζήτησ' ἕνα τόμο τοῦ Ἴψεν. Ὕστερ' ἀπὸ μέρες μοῦ τὸν ξαναγύρισε μὲ ἀπελπιστικώτατο μορφασμό. Στὸ ἀριστούργημα τοῦ Δοστογιέφσκη «Το ἔγκλημα καὶ ἡ τιμωρία» δὲν εἶδε παρὰ κακουργήματα ποὺ τὸν κάμανε νὰ νατριχιάση.

*

Μὲ τὸ Γκαῖτε, τὸ γαληνό, τὸ μουσικὸ καὶ τὸν καθολικὸ νοῦ, ποὺ τὰ καταλάβαινε ὅλα, δὲ δίνετ' εὔκολα καὶ συχνὰ νὰ μοιάζουνε θνητοὶ ἐδῶ κάτου. Πολὺ περισσότερο ὁ Βερναρδάκης ποὺ δύσκολα μποροῦσε νὰ μπάση τὸ ἐγώ του σὲ ἄλλα ἐγώ, ὅσο κι ἂν εἴτανε δραματικὸς συγγραφέας, καὶ ποὺ εἴτανε τοῦ πάθους σκλάβος, καὶ ποὺ τὸν Εὐριπίδη ἴσα ἴσα γιὰ τὴν παθητική του δύναμη τὸν ἀγάπησ' ἔτσι, δύναμη ποὺ τὸν ἔκαμε νὰ φανῆ χαμηλώτερος μπροστὰ στὰ μάτια μεγάλων κριτικῶν, ἀγνάντια ἀπὸ τὰ γιγάντικα ἀναστήματα τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Σοφοκλῆ. Ὅμως ὁ Βερναρδάκης ἂν εἴτανε ἡ φαντασία του πιὸ πολὺ δημιουργική, κι ἂν τόνε βοηθοῦσαν ἐξωτερικὲς περίστασες, κι ἂν εὕρισκ' ἕνα γλωσσικὸ ὄργανο ποὺ νὰ κάνη σωστὰ τὴ δουλειά του, θὰ μποροῦσε νὰ γίνη γιὰ μᾶς ἕνας Καρντούτσης.

Θυμοῦμαι τὸ τραγούδι τῆς Σαπφοῦς στὴ «Μαρία Δοξαπατρῆ» ἀπὸ τὰ καλλλιτεχνικώτερα ποὺ ἔχει νὰ παρουσιάση ἡ ποίηση τῶν καθαρευουσάνων σιμὰ σὲ κάποια ἄλλα τοῦ Ραγκαβῆ. Θυμοῦμαι τὰ χορικὰ τῶν «Κυψελιδῶν», σοφὲς προσπάθειες πρὸς ἀνάσταση τῆς ἀρχαίας λυρικῆς μετρικῆς καὶ μεγαλοπρέπειας. Θυμοῦμαι τὴν «Πέρδικα» τῆς «Φροσύνης» ποὺ ὁ ποιητὴς θέλει νὰ δείξη πὼς δὲν τοῦ εἶναι ξένη καὶ τοῦ δημοτικοῦ μας τραγουδιοῦ ἡ χάρη. Μὲ συγκινεῖ κάποιο ἀντάμωμα καὶ στὸ Βερναρδάκη—καθὼς σὲ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς πιὸ ὑπέροχους τοῦ καιροῦ μας—τέχνης καὶ ἐπιστήμης. Ὁ καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας ἔγινε καὶ ποιητὴς τῆς Ἱστορίας. Ἔτσι καὶ ἡ ἐπιστήμη μπορεῖ νὰ ροδοζεσταθῆ ἀπὸ κάποιο φῶς ἀγάπης, καὶ ἡ τέχνη νὰ βάλη μέσα της οὐσία καὶ δύναμη. Ἀδιάφορο πὼς δὲν κατορθώσανε στὴν περίσταση τοῦτη τὰ δυὸ στοιχεῖα νὰ χωνευτοῦν ἁρμονικὰ τὸ ἕνα μέσα στὸ ἄλλο· ἀδιάφορο πὼς μέσα στὴν ποιητική του ἐργασία ὁ διαβασμένος, ὁ ἑλληνιστής, ὁ ἱστοριογνώστης ἀδικοῦνε τὸν ξαναδημιουργὸ τῆς ζωῆς τραγουδιστή. Ὁ Βερναρδάκης δὲν ἄρχισε τὸ ἔργο του, καθὼς οἱ περισσότεροι ἀπὸ μᾶς, μὲ τὶς ἀπαραίτητες συλλογὲς στιχων τῶν εἴκοσι χρονῶν. Ἄρχισε μὲ ποίημα σπουδῆς, μὲ τὴ βυζαντινὴ παράδοση τῆς «Εἰκασίας». Μόνοι στίχοι του ποὺ βρίσκεις μιὰ πνοὴ ρωμαντικὴ βύρωνικὴ εἶναι ὁ ἀτελείωτος «Πλάνης». Μὲ τὰ δράματά του ἄγγιζε σημαντικοὺς σταθμοὺς τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας μας ἀπὸ τὴν ἀρχαία Μερόπη ὡς τὴν Εὐφροσύνη τῶν καιρῶν τοῦ Ἀλήπασσα. Στοὺς «Κυψελίδες» μὲ ὅλο τους τὸ ἀρχαϊκὸ ἐπανωφόρι, ὑπαρχει ἀκόμα πολὺς σαιξπηρισμός. Στὴ «Μερόπη» προξενεῖ ἐντύπωση ἡ σκηνοπλεχτικὴ τέχνη. Καὶ στὴν «Ἀντιόπη», ἐμπνευσμένη ἀπὸ ἓν' ἀπόσπασμα τοῦ Εὐριπίδη, συμβιβάζει ὁ ποιητὴς καὶ τοὺς δυὸ γλωσσικοὺς τρόπους· μεταχειρίζεται πότε τὴν καθαρεύουσα, πότε τὴ δημοτική· μὰ τέτοιος συμβιβασμὸς εἶναι περιττός, καὶ τέτοια διγλωσσία δὲ μπορεῖ σοβαρὰ νὰ ὑποστηριχτῆ. Τώρα τῆς δραματικῆς τέχνης, κι ἀπὸ αἰσθητικοὺς κι ἀπὸ γλωσσικοὺς λόγους, ἔχουμε ὅλως διόλου διαφορετικὴ ἰδέα, κι ὅσο κι ἂν ἄργησε, κι ὅσο κι ἂν δὲν τὸ προσέχουν, τὸ δρᾶμ' ἀρχίζει καὶ σ' ἐμᾶς νὰ μπαίνη στὸν ἴσιο δρόμο. Μὰ δὲ θὰ ἐμποδίση αὐτὸ νὰ λογαριαστῆ ξεχωριστὰ μιὰ μέρα ἀπὸ τὸν ἱστορικὸ ἡ σοφὴ ἐργασία τοῦ Βερναρδάκη, ἀνίσως καὶ ἡ καθαρεύουσα λογοτεχνία μας εἶναι γραφτὸ νὰ ζήση, ἂς εἶναι καὶ σὲ κάποιες σελίδες τῆς φιλολογικῆς ἱστορίας.

Ὁ γέρο Weil, μέλος τοῦ γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου, ἑλληνιστὴς ἀπὸ τοὺς ἐπισημότατους, λογομάχησε μὲ τὸ Βερναρδάκη, ὅταν αὐτὸς τύπωσε στὴ «Ζωγράφειο Βιβλιοθήκη» τὴν περίφημη ἔκδοσή του τῶν «Φοινισσῶν»· ἡ λογομαχία κυρίως ἀπάνου στὸ δυσκολοξεδιάλυτο ζήτημα τῆς ἀριστοτέλικης «καθάρσεως τῶν παθημάτων». Ὁ Γάλλος σοφὸς ἔκρινε σὲ μακρότατο ἄρθρο μέσα στὴ «Journal des savants» τὴν ἐργασία τοῦ Ἕλληνα. Ἀναμεσα σὲ ἄλλα ἀπορεῖ πὼς ὁ Βερναρδάκης δὲν πολυνοστιμεύεται τὶς ἰδέες τῶν συντοπιτῶν του Πολυδεύκηδων καὶ Φρύνιχων τοῦ ΙΘ αἰῶνα ποὺ ἀγωνίζονται νὰ ξαναγυρίσουν τὴ γλῶσσα στὸν καιρὸ τοῦ Ἰσοκράτη καὶ τοῦ Ξενοφῶντα· ἀναφέρει τὴ γνώμη τοῦ Βερναρδάκη πῶς μὲ τέτοια σχολαστικὴ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς στὰ σκολειὰ μας, τὰ ἑλληνόπουλα χάνουν τὰ ἑφτὰ δέκατα τῆς παιδικῆς καὶ

ΨΥΧΑΡΠΗΣ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ *

Λοιπὸν ὅταν τὰ πηγαίνανε ταίρι ταίρι, δηλαδὴ τὸν περισσότερο καιρό, τὸ πρωΐ, ἐρχότανε τὸ καλὸ τὸ κοριτσάκι, κουβαλοῦσε κάτι ἀπὸ δῶ, κάτι ἀπὸ κεῖ, ἔφερνε τὰ παξιμάδια, ἔφερνε τὸ νερὸ γιὰ τὸν πατέρα ποὺ εἶχε τὴ συνήθεια, ἴσως καὶ τὴ μανία νὰ τὰ βρίσκη πάντα ὅλα στὴ θέση τους, καὶ ποὺ δὲν κοιμόταν ἂ δὲν τοῦ ἔστρωννε ἡ Κατινούλα τὸ κρεββάτι. Ἄπλωνε φρόνιμα ἡ μικρὴ ἀπάνω στὸ πάπλωμα ἕνα χράμι ἀγορασμένο στὴ Βενετιά, ποὺ τἀγαποῦσε πολὺ ὁ κ. Ἀντρέας, ἔβαζε τὸ μαξιλλάρι, συγύριζε, κάποτες ἔπιανε καὶ τὴ σκούπα, μιὰ σκούπα μηχανικὴ ποὺ μάζωνε τὴ σκόνη μέσα της καὶ δὲν τὴ σκόρπιζε στὸν ἀέρα, εἰδεμὴ δὲ θὰ τὴν ἄφινε ἡ Κατινούλα νὰ κυλιέται στὰ σαρώματα. Ἔτσι τἀθῶο τὸ παιδὶ καὶ τἀπλοϊκὸ τὸ χωριατόπουλο εἴχανε μιὰ καρδιὰ οἱ δυὸ καὶ σμίγανε· μὲ τὴν καρδιά, σμίγανε κ' οἱ λογισμοί τους.

Μαζί της ἡ Κατινούλα εἶχε θάρρος, σὰ νὰ εἴτανε μόνη κατάμονη μὲ τὸν ἐαφτό της καὶ λέφτερη. Ὅταν τὴν πήγαινε στὸ μάθημα, τἀπομεσήμερο ἢ τὸ πρωΐ, ἔπρεπε νὰ κάμουνε κάμποσο δρόμο, γιατὶ τὸ σκολειὸ βρισκότανε ἀπὸ τἄλλο τὸ μέρος τοῦ ποταμοῦ. Ἀμάξι δὲν παίρνανε, παίρνανε τὸ λεωφορεῖο, κάποτες, τὸν Ἅη Δημήτρη, μὲ τὸν καλὸ καιρό, ἀνεβαίνανε κι ἀπάνω. Καθότανε ἡ Μοιρίτα κοντὰ στὴν Κατινούλα κι ἄρχιζε τὶς κουβέντες· μὰ ἡ Κατινούλα, ποὺ τὸ λεωφορεῖο τὴ ζάλιζε, παρακαλοῦσε ἄξαφνα τὴ Μοιρίτα νὰ μὴν τῆς μιλῆ, κι ἀμέσως τὸ κοριτσάκι, ὅση ὄρεξη κι ἂν εἶχε γιὰ τὰ λόγια, ἔπιανε τὸ βιβλίο της καὶ διάβαζε, χωρὶς κἄνε νἀνοίξη τὸ στόμα. Κοίταζε ἡ Κατινούλα τοὺς διαβάτες καὶ τίποτα δὲν ἔβλεπε· σὰν κουκκιὰ τῆς φαινόντανε οἱ ἀθρῶποι, σὰ φαντάσματα. Νόμιζε μάλιστα πὼς ὁ κόσμος τὴν παρατηροῦσε, πὼς τὴ δείχνανε μὲ τὸ δάχτυλο καὶ τὴν περγελοῦσανε, τὴν περνοῦσανε γιὰ χαμένη. Μὰ τί νὰ τῆς μέλη; Τῆς ἐρχότανε ἀκκατανίκητη ἀδιαφορία γιὰ τὴ ζωή. Ἄμα γύριζε σπίτι, ἔλεγε νὰ πέση κάπου, νὰ μὴ σαλέψη, τίποτα πιὰ νὰ μὴν κάμη, νὰ ψοφήση στὴ γωνιά της σὰν τὸ γέρικο τὸ σκυλί. Τὴν ἔτρωγε ὅμως κ' ἡ συνείδησή της, ποὺ τεμπέλιαζε, ὅπως θαρροῦσε, καὶ τὴν εἴχανε ἀνάγκη. Ἔκανε πάλι κουράγιο. Ἡ τρομάρα της εἴτανε σὰν κατέβαινε πρωΐ πρωΐ νὰ συγυρίση τὸ ἐργαστήρι τοῦ κ. Ἀντρέα, κι ἀπελπιζότανε ποὺ ἡ δύναμη τῆς ἔλειπε, ποὺ ἴσως δὲ θὰ μπορέση διόλου. Ἀκκουμποῦσε μιὰ στιγμὴ στὸν κανάπε κ' ἔκλαιγε δάκρυα πικρά. Συλλογιότανε τὴν Ὅλια καὶ τὴ βασάνιζε ἡ σκέψη ποὺ ἡ Κυρία δὲ θἄραζε νὰ στέκεται ἡ Κατινούλα καὶ νὰ μὴ φροντίζη γιὰ τὸν Κύριο. Λίγνεβε ἡ καημένη, λὲς κ' ἔλιωνε μέρα τὴ μέρα. Δὲν πονοῦσε καθότι, ἡ μέση της μόνο κάπου κάπου τῆς πονοῦσε καὶ τὸ κεφάλι. Δὲν ἔπαβε ὅμως ἡ κούραση, καὶ τῆς τὴν ἔφερνε πάντα καὶ πάντα, δίχως νὰ τὸ ξέρη, τὸ ἔμπυο ποὺ μαζωνότανε στὸ δεξιό της τὸ νεφρί.

Ξανάνιωνε ὡστόσο ἡ Κατινούλα στὸ ἐργαστήρι, κάθε φορὰ ποὺ ἄγγιζε, γιὰ νὰ σκουπίση τὸ γραφεῖο, ἕνα κοντύλι, μία πέννα ἢ ὅ τι κι ἂν εἴτανε τῆς Ὅλιας. Τὸ σήκωνε, τὸ χάδεβε μὲ τὰ δάχτυλά της, τὸ παρακαλοῦσε. Λὲς κ' ἔπιανε κόνισμα. Εἶχε πεντέξη γραφεῖα ὁ κ. Ἀντρέας, τὸ καθένα γιὰ μιὰ ἐργασία χωριστὴ – ἀλληλογραφία, μαθήματα, μικρὲς μελέτες, μεγαλήτερες – καὶ στὸ καθένα κάτι ἔβαζε ποὺ τὸ βαστοῦσε ἀπὸ τὴν πεθαμμένη. Τὰ περισσότερα τἀράδιαζε ἀπάνω σὲ μιὰ χαμηλὴ

(*) Ἡ ἀρχή του στό 228 φύλλο.

τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας τους μελετώντας τὴν ἀρχαία, χωρὶς νὰ μάθουν μήτε τὴν ἀρχαία, μήτε πῶς πρέφει νὰ γράφουν καὶ νὰ μιλᾶνε σήμερα. Ἐλεεινολογεῖ ὁ Βερναρδάκης — λέει ὁ Weil — τὴν κακὴ μοῖρα τούτη, ἐν τούτοις ὑποτάσσεται σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση, σὰ νὰ εἴτανε *τετελεσμένο γεγονὸς*, καὶ ντύνει τὶς νεωτερικὲς ἰδέες του μὲ ἀρχαϊκὰ φορέματα. Καὶ τέλος σωστὰ καὶ προφητικὰ ὁ φωτισμένος ἑλληνιστής, καμιὰ δεκαριὰ χρόνια πρὶν ἀκουστῇ ὁ Κρουμπάχερ, σημειώνει τἀκόλουθα :

«Οἱ ἐπιστήμονες (στὴν Ἑλλάδα) προσπαθοῦνε νὰ γράφουν καὶ νὰ μιλᾶνε καθὼς κάνανε στὸν καιρὸ τοῦ Ξενοφώντα καὶ τοῦ Ἰσοκράτη. Καὶ μήτε ποὺ τοὺς φτάνει πὼς ἀλλάξαν οἱ ἴδιοι· ἔχουν τὴν ἀξίωση νὰ ἐπιβάλλουν τὴν ἀλλαγὴ αὐτὴ καὶ στὴν κοινωνία καὶ στὸ λαό. Λένε πὼς οἱ ἐπιστήμονες πετυχαίνουν στὴν παράξενη αὐτὴ προσπάθεια· *μὰ καὶ τέλεια σήμερα κι ἂν εἶταν ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τους, τὸ ἔργο θἄπρεπε νὰ ξαναρχίσῃ ὕστερ' ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια· γιατὶ ἡ σοφία δὲν μπορεῖ νἀλυσοδέσῃ τὴ ζωή*».

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΛΗΘΕΙΕΣ ΚΑΙ ΨΕΜΑΤΑ

(*Ἱστορίες γιὰ παιδιὰ καὶ φιλοσόφους*.

ΨΕΥΤΡΑ ΑΓΑΠΗ

Τοῦ ἀγαπητοῦ μου Ἕρμονα.

Ἦρθεν ἡ νύχτα καὶ τὸ χωριό, σὰ μιὰ ψυχή, γλυκοκοιμήθηκε στὴν πλαγιὰ τοῦ βουνοῦ. Ὁ ὕπνος ἔδεσε στὴν ἀγκαλιά του σπίτια, δέντρα καὶ ἀνθρώπους. Σὲ λίγο τ' ὁλοστρόγγυλο φεγγάρι, ἥσυχο καὶ βουβό, σὰ νὰ μὴν ἤθελε νὰ ταράξῃ τὸν ὄμορφον ὕπνο, πρόβαλε ἀπ' τὴν ψηλὴ κορυφὴ καὶ ψήλωσε πάνω ἀπ' τὰ λευκὰ σπιτάκια. Τὸ φῶς του χύθηκε σιγαλὸ σ' ὅλα τὰ γνώριμα μέρη. Πλημμύρησε ὁλόγυρα, χύθηκε ἀνάμεσα σὲ κλαδιά, γλύστρησε στ' ἀνοίγματα τῶν παραθυριῶν, κατέβηκε ἀπὸ τὶς σαθρωμένες στέγες, πέρασε ἀπὸ τρύπες καὶ χαραμάδες καὶ μοίρασε ἀπὸ ἕνα γλυκὸν ὄνειρο σὲ κάθε κρεβάτι.

Μονάχα στὸ στρῶμα τῆς ὄμορφης χήρας δὲν μπόρεσε νἀφίσῃ τὸ χάρισμά το. Καθὼς γλύστρησε ἀπ' τὴ σχισμάδα τοῦ παραθυριοῦ, ἀντίκρυσε δυὸ μεγάλα μάτια, ὀρθάνοιχτα, γεμάτα δάκρυα. Φίλησε τὰ δάκρυά της καὶ τῆς χάϊδεψε τὸ χλωμὸ πρόσωπο.

— Γιατὶ δὲν κοιμᾶσαι, ὄμορφη χήρα ; Σοῦφερα ἕνα γλυκὸν ὄνειρο...

— Ὁ ὕπνος ἔφυγε ἀπὸ τὰ βλέφαρά μου καὶ τὸ νειρό μου τὸ βλέπω μ' ἀνοιχτὰ τὰ μάτια...

Ἡ ὄμορφη χήρα συλλογιζότανε τὸν καλό της, ποὺ τὴν ἄφισε κ' ἔφυγε τόσο βιαστικά, λέγοντάς της πὼς θὰ ξαναγυρίσῃ καὶ δὲν ξαναγύρισε. Καὶ δὲν ξαναγύρισε γιατὶ ὁ Χάρος τὸν βρῆκε στὸν δρόμο του καὶ τὸν πῆρε μαζί του. Σὰν εἶδε τὸ φεγγάρι, ἀντρείεψε ὁ καημός της.

— Φεγγαράκι μου, δεῖξε μου τὸ δρόμο, νὰ πάω νὰ βρῶ τὸν καλό μου.

Τὸ φεγγαράκι ἐχάϊδεψε τὰ ξανθά της μαλλιὰ μὲ καλοσύνη.

Τότες ἡ ὄμορφη χήρα σκούπισε τὰ δάκρυά της πετάχτηκε ἀπ' τὸ στρῶμα, φόρεσε τὰ μαῦρα της, ροῦχα, σκέπασε τὸ ξανθό της κεφάλι μὲ τὴ μαύρη μαντύλα καὶ βγῆκε σὰν ἥσκιος ἀπ' τὴν πόρτα.

— Φεγγαράκι μου, δεῖξε μου τὸ δρόμο, νὰ πάω νὰ βρῶ τὸν καλό μου.

Ὁ καλός της, δυὸ χρόνια τώρα, κοιμότανε ἔρημος καὶ μονάχος κι' αὐτός, κάτω ἀπ' τὸ ψηλὸ τὸ κυπαρίσι, στὴν αὐλὴ τοῦ μοναστηριοῦ. Ἡ ὄμορφη χήρα πέρασε στενὰ καὶ σταυροδρόμια, πέρασε χωράφια καὶ ρεματιές, γιὰ νὰ φτάσῃ στὸν καλό της, νὰ τὸν συντροφέψῃ ὅλη τὴ νύχτα, νὰ τοῦ πῇ τὰ μυστικὰ τῆς ἀγάπης.

Τὸ φεγγάρι τῆς ἔδειξε τὸ δρόμο καὶ τὴν ἔφερε ὡς τὴν πόρτα τοῦ μοναστηριοῦ. Τὰ πουλιὰ καὶ τὰ κυπαρίσια τὴ γνωρίσανε ἀπὸ μακριὰ καὶ τὴν καλοδέχτηκαν μ' ἀγάπη καὶ ψυχοπόνια.

Σὰν ἐμπῆκε μαυροντυμένη ἡ νυφούλα στὴν αὐλὴ τοῦ μοναστηριοῦ, προχώρησε ἀλαφροπατῶντας στὸ παχὺ χορτάρι καὶ στάθηκε μπροστὰ στὸ μνῆμα τοῦ καλοῦ της. Τὰ δάκρυά της τρέχανε σιγαλὰ μέσα στὸ φῶς κάτω ἀπ' τὴ μαύρη μαντύλα, ὅπως τρέχανε κάτω ἀπ' τὸ λευκὸ πέπλο, τὴν ὥρα τοῦ γάμου. Κάθισε στὴ ρίζα τοῦ κυπαρισιοῦ κι' ἀγκάλιασε τὴν πέτρα τοῦ τάφου. Τὸ ἄσπρο καὶ χλωμό της χέρι χάϊδεβε γλυκὰ κι' ἀλαφριὰ τὴν κρύα πέτρα, σὰν κορμὶ ἀγαπημένο.

— Πῶς εἶσαι κρύος, ἀγάπη μου, σὰν τὸ μάρμαρο ! Τὸ ἀγιάζι τῆς νύχτας σὲ πάγωσε, καλέ μου...

Ἔσκυψε καὶ ζέστανε τὴν πέτρα μὲ τὴν ἀναπνοή της.

Ἕνα ἀηδονάκι, ποὺ εἶχε ξυπνήσει ἀπ' τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, καὶ τίναζε τὶς φτερούγες του ἀπάνω στὸ ψηλὸ κλαδί, ψυχοπόνεσε τὴν ὄμορφη χήρα καὶ τῆς εἶπε μὲ ψιλὴ φωνούλα :

— Ἄδικα κλαῖς καὶ δέρνεσαι, ὄμορφη χήρα. Ὁ καλός σου δὲν σ' ἀκούει, γιατὶ ὁ καλός σου δὲν εἶν' ἐδῶ.

Ἡ ὄμορφη χήρα ξαφνιάστηκε ἀπ' τὴ φωνούλα τοῦ ἀηδονιοῦ.

— Καλό μου πουλί, τοῦ εἶπε. Ἐσὺ ποὺ συντροφεύεις τὸν καλό μου καὶ νανουρίζεις τὸν ὕπνο του, γιὰ πές μου ποῦ βρίσκεται, γιὰ νὰ πάω νὰ τονὲ βρῶ.

Τὸ ἀηδόνι ξαναλάλησε μὲ καλοσύνη.

— Κάθε νύχτα ὁ καλός σου, σηκώνεται ἀπ' τὸ χῶμα, φεύγει μακρυὰ καὶ μὲ τὴν αὐγὴ ξαναγυρίζει.

Ἡ ὄμορφη χήρα λαχτάρησε ἀπὸ ἀγάπη.

— Γιὰ πές μου, καλὸ πουλί, τοῦ ξαναεῖπε. Ἐσὺ ποὺ βλέπεις μακρυά, ἀπ' τὸ ψηλὸ κλαδί σου, γιὰ πές μου, ποῦ πάει ὁ καλός μου ;

— Ἀλλοίμονο ! Δὲν ξέρεις, φτωχὴ γυναικούλα, ποῦ πᾶνε οἱ πεθαμένοι ; Ὅταν ἡ νύχτα ἀπλωθῇ ἀπάνω στὰ μνήματά τους, πᾶνε καὶ βρίσκουν τὶς ἀγάπες τους.

— Κακὸ πουλί ! εἶπε μ' ἕναν ἀναστεναγμὸν ἡ ὄμορφη χήρα. Κακὸ πουλί, γιατὶ παίζεις μὲ τὸν πόνο μου ; Ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀγάπη του καὶ πέρασαν νύχτες καὶ νύχτες κι' ὁ καλός μου δὲν ἦρθε νὰ μὲ βρῇ.

Τὸ ἀηδόνι ψυχοπόνεσε τὴν ὄμορφη χήρα καὶ τῆς ξαναμίλησε μὲ γλυκύτερη φωνούλα.

— Ἂν εἶσαι ἐσὺ ἡ ἀγάπη του, ὁ καλός σου ἔφυγε βιαστικὸς γιὰ νὰ σ' ἀνταμώσῃ. Γύρισε στὸ σπίτι σου καὶ στρῶσε τὸ νυφικό σου κρεβάτι, πρὶν προβάλῃ ἡ αὐγούλα. Γιατὶ ἂν ἀργήσῃς ἀκόμα, δὲ θὰ προφτάσῃς τὸν καλό σου

Ἡ ὄμορφη χήρα ἀναστέναξε πάλι.

— Γιὰ πές μου, καλὸ πουλί, ἐσὺ ποὺ βλέπεις μακρυά, ἀπ' τὸ ψηλὸ κλαδί σου, ποιό δρόμο πῆρε ὁ καλός μου, γιὰ νὰ τὸν συντύχω στὸ δρόμο νὰ τὸν συντροφέψω στὸ φτωχικό μας. Εἶναι δυὸ χρόνια ποὺ λείπει καὶ θὰ ξέχασε τὸ σπίτι του καὶ δὲ θὰ βρίσκῃ τὴν πόρτα τῆς καλῆς του καὶ θὰ γυρίζῃ μές στὴν ἄγρια νύχτα σὰν κολασμένος. Πές μου, καλὸ πουλί, ποιόν δρόμον ἐπῆρε, γιὰ νὰ πάω νὰ τὸν συντύχω.

Τὸ ἀηδόνι κατέβηκε ἕνα κλαδὶ χαμηλότερα καὶ ξαναεῖπε στὴν ὄμορφη χήρα.

— Βλέπεις τὸ μεγάλο δρόμο μὲ τὶς ψηλὲς τὶς λεῦκες ; Ἀποκεῖ ἐπῆγε ὁ καλός σου. Ἐπέρασε τὴ

βιβλιοθήκη ποὺ τῆς χρησίμευε κι ὅπου φύλαγε ἀπὸ τότες τὰ βιβλιαράκια της ὁ Ἀντρέας. Τἄλλα τὰ βιβλία, ὅλα παστρικὰ κι ὅλα δεμένα, γεμίζανε καμιὰ δεκαριὰ θεόρατα ράφια, ποὺ ἀπὸ δυὸ μεριὲς τοῦ ἐργαστηριοῦ, κολλητὰ στὸν τοῖχο, ἀνεβαίνανε κάμποσο ἀψηλὰ καὶ λογαριάζανε ὡς ὀχτὼ κ' ἐννιὰ μέτρα μάκρος. Ὅταν ἔμπαινες, δὲν ἔβλεπες παρὰ βιβλία. Σὲ μιὰν ἄκρη, ἐκεῖ ποὺ σμίγανε οἱ δυὸ ἀνοιχτὲς βιβλιοθῆκες, παράλληλα μπροστά τους, μὲ τὰ κλειστά της τὰ παραθυρόφυλλα στὰ δυὸ πλευρά, γυάλιζε ἡ νόστιμη βιβλιοθηκούλα, χαριτωμένη καὶ μυστική. Πίσω της, δηλαδὴ ἀνάμεσα βιβλιοθηκούλα καὶ ράφια, ὑψωνότανε μιὰ κινητὴ ξύλινη σκάλα, γιὰ νὰ πᾶς ὅπου δὲν ἔφτανε τὸ χέρι μονάχο. Πάντα, πρωτοῦ πάρῃ τὸ βιβλίο ποὺ γύρευε, ὁ Ἀντρέας, ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὴ σκάλα, ἔρριχνε μιὰ τρυφερόλυπη ματιὰ στὴ βιβλιοθηκούλα καὶ στὸ γραφεῖο τῆς Ὅλιας, ποὺ τὸ κρατοῦσε ἀπαράλλαχτα ὅπως ἐκείνη τοῦ τἄφησε, μὲ τὴν καρεγλίτσα της τὴ μεταξωτή, σὰν πιασμένο μεταξὺ στὰ δυὸ παραθυρόφυλλα τῆς βιβλιοθηκούλας, καὶ γιὰ νἀνοιγοσφαλνοῦνε πιὸ ἔφκολα, στημένο λοξά. Τὸ ἤξερε ἡ Κατινούλα πὼς ὁ ἀφέντης συχνοπήγαινε ἀπὸ κεῖ. Λοιπόν, ὅση κούραση κι ἂν ἔννοιωθε, ὅσο κομμένη κι ἂν εἴτανε, τοῦ κάκου ! Ἔπρεπε νὰ ζυγώσῃ ὡς τὸ ἱερό, καθὼς τὄλεγε, καὶ κάποτες ἀπὸ τὸν κανκὲ ὅπου ἔπεφτε μιὰ στιμούλα νἀνασάνῃ, σερνότανε μὲ θέλησι τἀρρωστημένο δουλικὸ ἴσα μὲ τὸ γραφεῖο, γιὰ νὰ παστρέψῃ, γιὰ νὰ φροντίσῃ, γιὰ νὰ μιλήσῃ τῆς Κυρίας.

Κοιτάξτε ὅμως τί βάρβαρα ποὺ εἶναι ἄξιος νὰ φερθῇ ἕνας ἄθρωπος καλός. Τὴ χρονιὰ ἐκείνη, ὁ κ. Ἀντρέας εἶχε ἄπειρες δουλειές. Ἔβγαινε πρώτη φορὰ ὑποψήφιος στὸ Γαλλικὸ Ἰστιτοῦτο κ' ἔπρεπε νὰ κάμῃ βίζιτες καὶ βίζιτες, τριάντα ἐννιὰ μὲ τὴν ἀράδα, ἐπειδὴ σκράντα εἶναι οἱ ἀκαδημαϊκοὶ καὶ γιὰ νὰ γίνῃς μέλος, χρειάζεται φυσικὰ ἕνας ἀπὸ τοὺς σαράντα νὰ πεθάνῃ. Ὁ κ. Ἀντρέας Ὀλπιέρης, χωρὶς νὰ εἶναι, ὅπως λένε στὸ Παρίσι, κανένας ξεβράκκωτος πανκαστάτης, περνοῦσε γιὰ τέτοιος ἢ τὸν περνοῦσανε, γιατὶ σύφερνε στοὺς ἀντίπαλούς του καὶ γιατὶ στὰ πολιτικὰ καὶ θρησκεφτικὰ ζητήματα, ποὺ συγγενέβουνε τρομερὰ στὴ Γαλλία, ποὺ εἶναι μάλιστα ἕνα ζήτημα καὶ τὰ δυό, πήγαινε ὁ κ. Ὀλπιέρης πιὸ μπροστὰ κάμποσο ἀπὸ τοὺς συναδέρφους του κι ἀπὸ ἄλλους πολλοὺς συμπολῖτες του. Εἴτανε, κατὰ τὸ συνηθισμένο τὸν ὅρο, *προχωρημένος* στὶς ἰδέες. Ὁ φιλοσοφικός του κι ἀνεξάρτητος νοῦς, ὁ θετικὸς καὶ λέφτερος ἀπὸ κάθε πρόληψη, γύρεβε μόνο καὶ μόνο τὴν ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια ὅμως ἡ δική του δὲν ἔμοιαζε μὲ τὴν ἀλήθεια ὁλωνῶνε. Γιὰ τοῦτο καὶ στὶς βίζιτες ποὺ ἔκανε, μερικοὶ τοῦ τὸ βαστοῦσανε βαρί. Μὰ ὁ Ἀντρέας ποὺ εἶχε κρίση καὶ ποὺ ἤξερε κάπως τἀθρώπινα, δὲν ἀποροῦσε μ' ἀφτό. Κάτι ἄλλο τονὲ χολόσκανε. Χολόσκανε μὲ τὶς βίζιτες ποὺ τοῦ παίρνανε τόσο καιρό, ποὺ δὲν τὸν ἀφίνανε ἥσυχο, παρὰ τοῦ κόφτανε τὴν ταχτική του τὴν ἐργασία, τὴν κανονισμένη του τὴ ζωή. Λοιπὸν παρακαιροῦσε βιαστικὰ τὸ ἐργαστήρι του, ἀνέβαινε στὴν κρεββατοκάμερή του, ντυνότανε γλήγορα, ροβολοῦσε ὡς τὴν ἀλλέα ἢ ὡς τὴν πόρτα, κάποτες ξεχνοῦσε τίποτις ἀπάνω, γάντια ἢ μαντίλι, φώναζε τὴν Κατινούλα, μάνι μάνι νὰ τοῦ τὸ φέρῃ. Ὅτι ποὺ ἄκουγε ἡ Κατινούλα τὴ φωνή, τὴν ἔπιανε τρομάρα. Θὰ μπορέσῃ ἄραγες ἢ δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ πάῃ ὡς τὴν κρεββατοκάμαρα καὶ νὰ γυρίσῃ ; Στεκότανε μιὰ στιγμὴ κάτω στὴ σκάλα καὶ τὴν πνίγανε τὰ δάκρια. Ἔπειτα ἔβαζε τὰ δυνατά της καὶ τοῦ ἔφερνε τρεχάτη ἐκεῖνο ποὺ ζητοῦσε.

Ὁ κ. Ἀντρέας ἐννοεῖται πὼς ἀφτὰ μήτε τὰ φανταζότανε. Θαρρῶ μάλιστα πὼς μ' ὅλη τὴ βιάση κι ὅσο πρόφτανε νὰ συλλογιστῇ τέτοια πράμα-

ρεματιὰ σὰν ἀστραπὴ καὶ σταμάτησε κοντὰ στὴ μαρμαρένια βρύση. Ἐκεῖ κάτω ἀπὸ δυὸ γέρικες βαλανιδιὲς εἶναι τὸ σπίτι τῆς καλῆς του.

Ἡ ὄμορφη χήρα ἔβαλε ἕνα βαθὺ ἀναστενεγμὸ καὶ σωριάσθηκε στὸ χῶμα. Τἀναφυλλητὰ τοῦ στήθους της γεμίσανε τὸν ἀέρα.

— Ἀλλοίμονο! στέναζε βαθειά. Ἀλλοίμονο, εἶπε μέσα της, σ' ἐμένα! Αὐτὸ τὸ σπίτι δὲν εἶναι τὸ δικό μου. Αὐτὸ τὸ σπίτι εἶναι τῆς ξελογιάστρας ποὺ ξελόγιασε τὸν ἄνδρα μου. Καὶ τώρα σηκώνεται ἀπ' τὸ χῶμα καὶ πάει καὶ τηνὲ βρίσκει. Ἀλλοίμονο σ' ἐμένα!...

Τὸ καλὸ πουλὶ δὲν ἄκουσε τὰ παράπονα τῆς χαροκαμένης. Μόνο σὰν τὴν εἶδε νὰ κλαίη καὶ νὰ δέρνεται, ἐπήδησε ἕνα κλαδὶ παρακάτω, ἔσκυψε ἀπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι της καὶ τῆς εἶπε:

— Γιατὶ κλαῖς καὶ δέρνεσαι, ὄμορφη χήρα; Ἀργεῖ ἀκόμα ἡ αὐγή. Σῦρε στὸ σπίτι σου καὶ στρῶσε τὸ νυφικό σου κρεβάτι, γιὰ νὰ σὲ προφτάση ὁ ἀγαπημένος σου.

Ἡ ὄμορφη χήρα ἀναστέναξε καὶ εἶπε:

— Καλὸ πουλί, τὸ νυφικό μου κρεβάτι τὄχω στρωμένο ἐδωπέρα. Θὰ τὸν περιμένω ὡς ποὺ νὰ γυρίση.

Τὸ ἀηδόνι πήδησε πάλι στὸ ψηλό του κλαδὶ καὶ σώπασε. Ὅταν ἦρθε ἡ αὐγούλα, ἡ ὄμορφη χήρα εὕτανε ἀκόμα ξαπλωμένη στὴ ρίζα τοῦ κυπαρισσιοῦ. Καὶ δὲν ξύπνησε πιά. Ἀνοίξανε ἕνα λάκκο δίπλα στὸν ἄλλον καὶ τὴ βάλανε νὰ κοιμηθῆ κοντὰ στὸν καλό της.

Τὸ ψηλὸ κυπαρίσι σαλεύει λυπητερὰ ἀπάνω στὰ ζευγαρωτὰ τὰ μνήματα. Κι' ὁ κόσμος ποὺ πλημμυρίζει τὸ μοναστῆρι, κάθε γιορτὴ καὶ Κυριακή, μακαρίζει τὰ δυὸ τἀγαπημένα, ποὺ κοιμοῦνται ἄχωριστα πλάϊ-πλάϊ. Κ' οἱ ἀρραβωνιασμένοι μὲ τὰ ταίρια τους, σὰ θέλουν νὰ πιάση ὁ ὅρκος τους καὶ νὰ ριζώση ὁ ἔρωτάς τους, ἔρχονται κ' ἀμόνουν ἀπάνω στὶς δυὸ ταφόπετρες.

Μόνο τἀηδόνι στὸ ψηλὸ κλαρὶ μυρολογάει καὶ λέει. Μυρολογάει καὶ λέει τὸ μυρολόϊ τῆς ψεύτρας τῆς ἀγάπης.

Φρεατίδα 5 Νοεμβρίου 1906.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΘΛΙΜΜΕΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Παίρνω τὰ μονοπάτια ν' ἀνεβῶ στὰ ὄρη...
Κάποιο μεγάλο κρῖμα ἀπάνω μου βαραίνει
Καὶ δὲν εἶμαι ἄξιος πιὰ νὰ Σ' ἀγαπάω, ὦ κόρη
Σὲ κορυφὲς λευκῶν ὀνείρων ὑψωμένη...

*

Καὶ πάω σὲ μιὰ κρυφὴ σπηλιὰ καὶ κλαίω καὶ κλαίω...
Πῶς πέταξε ἡ ἀγάπη μου, σὰν ἀγγελοῦδι!
Καὶ τώρα μέσα στὴ σπηλιὰ τὸ τελευταῖο
Τῆς γλυκοτραγουδῶ θλιμμένο της τραγοῦδι...

*

«Ἡ ἀγάπη σου πέθανε τώρα μὲ τὰ φύλλα...
Πήγαινε στὸ ναὸ νὰ ἐξαγνιστῆς τῆς φύσης,
Καὶ τοὺς ὡραίους καιροὺς, ὡς ποῦ νἀρθοῦνε, φύλα.
Ποὺ θὰ μπορῆς ἀγνὰ νὰν τὴν ξαναγαπήσης...»

Λάρισα, 10 τοῦ Τρυγητῆ 1906.

ΛΟΕΓΓΡΙΝ

ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΣ ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑΣ

Σ' ἕνα ἀρθράκι τοῦ «Ἀγών, 28 Δεκεμβρίου 1906» διάβασα τἀκόλουθα «Ἀλλὰ καὶ ἄλλο διδα»σκόμεθα ἐκ τῆς δίκης ταύτης. Μάρτυς τις ἐξετα»ζόμενος περὶ τῆς ἡλικίας του, τῆς καταγωγῆς του, »τοῦ ἐπαγγέλματός του καὶ ἂν μὴ πλανώμεθα ὁ »μάρτυς οὗτος ὑπῆρξεν ὁ σύζυγος τῆς ὁνευθείσης »Σπυριδούλας, τῆς ὑποψηφίου νύμφης, δι' ἣν διε»πράχθη τὸ ἔγκλημα ἀπεκρίθη· *Ἐγὼ εἶμαι τὸ γυ»ναῖκα τῆς Σπυριδούλας*! Ἡ ἐκ τῆς ἀγνοίας τῆς »ἑλληνικῆς γλώσσας σύγχυσις τῶν λέξεων ἔφθασε μέ»χρι τοσούτου, ὥστε νὰ ἐκλάβη τὴν γυναῖκα ὡς »σημαίνουσαν τὸν ἄνδρα!»

«Καὶ ὁ μάρτυς οὗτος ὁ τὴν *φωνὴν ἀσύνετος*, ὡς »ἔλεγον διὰ τοὺς βαρβάρους τὴν φωνὴν, οἷς ἀπηγο»ρεύετο ἡ μύησις εἰς τὰ ἐλευσίνεια μυστήρια, εἶναι »κάτοικος Μενιδίου, τοῦ ἀρχαίου δήμου τῶν Ἀχαρ»νῶν πολίτης, μίαν ὥραν μακρὰν τῶν... Ἀθηνῶν τῆς »πανελληνίου ἑστίας τῶν φώτων! Καὶ ὁ μάρτυς »οὗτος ἀναμφιβόλως θὰ εἶναι *κουμπάρος* τοῦ Ζυγο»μαλᾶ, τοῦ Ράλλη ἢ τοῦ Λεβίδου, ἢ ἄλλου τινὸς »ἀττικάρχου ἐξ ἐκείνων, ὧν ἀκούομεν τοὺς πυρίνους »περὶ πατρίδος λόγους, ἀπὸ τῶν ἐξωστῶν ἢ ἐν τοῖς »τριόδοις. Καὶ περὶ τῆς πατρίδος ταύτης αἱ γενεαὶ »τῶν πολιτευτῶν τούτων ἐφρόντισαν τοσοῦτον, ὥστε »ἂν ἡ Σκόδρα ἀπετέλει πρωτεύουσαν βασιλείου ἡ »Ἀττικὴ θὰ διεξεδικεῖτο ὡς χώρα ἀλβανική. Το»σοῦτον ἐφρόντιταν περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ »οἱ μεγάλοι οὗτοι πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Ἑλλάδος, »παρ' ὧν ἀναμένει αὕτη τὴν σωτηρίαν της. Ὀγ»δοήκοντα χρόνοι ἐλευθερίας δὲν ἤρκεσαν, ὥστε νὰ »διαδώσωμεν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, οὐδὲ μέχρι »Μενιδίου καὶ ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ ἀπετέλεσε τὸ »ἀντικείμενον τοσαύτης φροντίδος τῶν ἐν Ἀττικῇ »πολιτευομένων, ὥστε εἰς τὰ πρόθυρα τῶν Ἀθηνῶν »νὰ ἀγνοῆται τί σημαίνει ἡ λέξις **ἄνδρα** καὶ τί »σημαίνει ἡ λέξις γυναῖκα!»

Ὁ «Ἀγὼν» εἶναι ἕνα φύλλο σοβαρὸ καὶ τίμιο, ἀληθινὸ «ὄργανον ἐρεύνης τῶν ἠθικῶν καὶ ὑλικῶν δυνάμεων τοῦ ἔθνους», ὅπως γράφει στὸν τίτλο του ἀποκάτω, εἶναι φημερίδα ἀπὸ τὶς σπάνιες ποὺ δουλεύουνε. χωρὶς κομματισμὸ καὶ χωρὶς ὑστεροβουλία, μὲ ἀληθινὴ ἀφοσίωση καὶ ἀγάπη γιὰ τὸ καλὸ τῆς πατρίδας, ποὺ χτυπᾶ ἀλύπητα κάθε στραβοπάτημα τῆς Ἑλληνικῆς πολιτικῆς καὶ γι' αὐτὸ ταχτικὰ τόνε διαβάζω μὲ φαρμακωμένη ὅτι κι ἂν εἶναι φανατικὸς καθαρευουσανος.

Πολὺ περίεργο ὅμως μοῦ φανηκε πὼς, αὐτὸς ποὺ ὅλα τὰ ξετάζει μὲ εἰλικρίνεια, αὐτὸς ποὺ πάντα γυρεύει νὰ βρῆ τὴν ἀληθινὴ αἰτία τοῦ κακοῦ, πῶς δὲν μπόρεσε νὰ φωτιστῆ ἀπὸ τὸ μάθημα τὸ ὁλοφάνερο ποὺ δίνει ὁ κακομοίρης ὁ Μενιδιάτης σ' ὅλο τὸν ἐπίσημο Ἑλληνισμὸ, σ' ὅλους τοὺς βραχμᾶνες τῆς Ρωμιοσύνης ποὺ βαστοῦνε τόσα καὶ τόσα χρόνια σφιχτὰ ἀλυσσοδεμένη τὴν Ἑλληνικὴ ψυχὴ μὲ τὶς σκουριασμένες ἀλυσσίδες τῆς καθαρευούσας. Ὁ «Ἀγὼν» δὲν εἶχε ἀνάγκη νὰ φανταστῆ πὼς φταῖνε οἱ ἀττικάρχαι γιὰ τὸ λάθος τοῦ Μενιδιάτη, ἂν ἔβλεπε χωρὶς τὰ θαμπὰ γυαλιὰ τῆς καθαρευουσιάνικης ρουτίνας κι ἂν ἔριχνε μιὰ ματιὰ προσεχτικὴ σ' ὅ,τι γίνεται σ' ὅλη τὴ Ρωμιοσύνη ἀπὸ πέρα ὡς πέρα. Ὅ,τι γίνεται στὴν Ἑλλάδα στὸ Μενίδι, τὸ ἴδιο γίνεται καὶ στὴν Ἤπειρο καὶ στὴν Ἀρβανιτιὰ, τὸ ἴδιο στὴ Μακεδονία καὶ στὴ Θράκη, τὸ ἴδιο σ' ὅλη τὴν Ἀνατολή. Χιλιάδες λίρες ξοδευτήκανε καὶ ξοδεύονται κάθε χρόνο γιὰ σκολιὰ καὶ γιὰ δασκάλους καὶ γιὰ βιβλία, οἱ γονοὶ στέλνανε καὶ στέλνουνε τὰ παιδιά τους στὰ Ἑλληνικὰ σκολιὰ μὲ πίστη καὶ μὲ φανατισμὸ, οἱ δασκάλοι δουλέβουνε ἀκούραστα καὶ μὲ ζῆλο γιὰ νὰ μαθοῦνε στὰ Ρωμιόπουλα ἐκεῖνο ποὺ θαρροῦνε πὼς εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, τὰ καημένα τὰ παιδιὰ σπάνουνε τὰ κεφάλια τους καὶ γίνεται στὰ σκοτεινὰ τὰ βασίλεια τῆς ἀμάθειας καὶ τῆς ἀνοησίας, ποὺ πιὸ πολὺ ἀπὸ τὴν κακία τῶν ἴδιων, καταστρέφουνε τὸν κόσμο.

Ἡ ζωή, ποὺ εἶναι καλοσύνη, θἄχη ὡστόσο μέσα της κάτι πιὸ δυνατό, ἀφοῦ νικᾶ καὶ δὲν καταστράφηκε ὁ κόσμος. Ἡ ζούλια τῆς Λουΐζας μπορεῖ καὶ νὰ στάθηκε ἡ πρώτη σωτηρία τῆς Κατινούλας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'.

Γιατροὶ καὶ γιατρικά.

Βάσταξε τὸ βάσανο τῆς Κατινούλας ἀπὸ τὸν Ἅη Δημήτρη ποὺ γυρίσανε ὡς τὸ Γεννάρη, καὶ μποροῦσε νὰ βαστάξη ἀκόμη περισσότερο, δίχως κἄνε νὰ δῆ γιατρό, ἐπειδὴ τῆς λέγανε ὅλοι πὼς δὲν εἴτανε μεγάλα πράματα, παρὰ τὰ συνηθισμένα τὰ γυναικήσια, ποὺ ζῆ κανεὶς μ' ἀφτὰ καὶ βολεβεται χρόνια· ὡς κ' ἡ Ἄννα, ὅπως εἴδαμε, σημάσια δὲν ἔδινε, μὰ κ' ἡ Κατινούλα μήτε τὄβαζε μὲ τὸ νοῦ της τί ἀρρώστια τὴν πλάκωνε καὶ κόντεβε γλήγορα νὰ τὴν ἀποσώση. Ἔπειτα, ντρεπόταν καὶ τοὺς γιατροὺς, νὰ πάη ἄξαφνα καὶ νὰ τοὺς πῆ κάτι μυστικὰ ποὺ εἶναι γιὰ κρύψιμο κι ὄχι γιὰ κουβέντα. Ποῦ νὰ βρῆ κιόλας γιατρό; Κάποτες κ' οἱ πλούσιοι καὶ μ' ἕνα φιλότιμο ῥωμαίϊκο. Ζουλιάρα κ' ἡ γυναίκα του. Τἄβαζε τώρα τἀντρόγυνο μὲ τὴν Κατινούλα, νὰ τὴν ἀνταμείψη ἐννοεῖται γιὰ τὰ χρήματα ποὺ τῆς κόστισε ὁ γάμος. Κι ὅλο τὰ ἴδια, ὅλο χρήματα ζητοῦσανε. Ἀκολουθοῦσαν στὸ μαγερειὸ σκηνές, τραγῳδίες, ποὺ μάτι δὲν τὶς ἔπιανε. Γροθιὲς σηκωμένες, βρισιὲς καὶ κεβγάδες. Λένε πὼς κάποτες γιὰ νἀρρωστήσης φτάνει νὰ πικραθῆς στὰ γερά. Στοχάσου νὰ πικραίνεσαι κάθε μέρα, νὰ χολοσκάνης, νὰ σταναχωριέσαι - καὶ νὰ φοβᾶσαι. Φαίνεται μάλιστα πὼς κάτι ἀρρώστιες γυναικήσιες καὶ περισσότερο ἀπὸ τὶς ἄλλες οἱ φυσικοαρρώστιες προέρχουνται ἀπὸ ἠθικοὺς πόνους, πότε ξαφνικοὺς κι ἀστραποβρόντητους, πότε ἀκατάπαφτους καὶ δεινούς. Δοκίμαζε καὶ τοὺς δυὸ ἡ Κατινούλα. Τὴν ἀφάνιζε. Ἴσως τὸ ἤξερε ἡ μαγέρισσα, ἡ Λουΐζα. Ἴσως γιὰ νὰ τὴν ξεχνιάση τῆς εἶπε πὼς τὸ αἷμα της δὲ σημαίνει τίποτα, πὼς τἄντερό της κάτι θἄπαθε καὶ θὰ περάση. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ποὺ προσμένανε κ' οἱ δυὸ τὸ θάνατό της ἀπὸ φιλαργυρία κι ἀπὸ ζούλια, γιὰ νἀρπάξουνε ἀφτοὶ τοὺς παράδες καὶ νὰ εἶναι μόνοι στὸ σπίτι βασιλιάδες. Γιατὶ κι ὁ δοῦλος ὀνειρέβεται βασιλιάς, ἐνῶ ἐμεῖς τοὺς ἔχουμε ὅλους ἕνα καὶ μήτε σκύφτουμε νὰ καταλάβουμε τί

φαλάκια τους γιὰ νὰ μάθουνε τὴ γραμματικὴ καὶ τὸ συντάχτικό, μὰ τί τὸ ὄφελος, τὸ παιδὶ δὲ μαθαίνει Ρωμαΐκα, τὸ παιδὶ βγαίνει ἀπὸ τὸ σκολιὸ καὶ δὲν ξέρει νὰ πῇ δυὸ Ἑλληνικὰ ποὺ νὰ καταλαβαίνουνται, γιατὶ ἔμαθε *καθαρεύουσαν* κι ὄχι τὴ ζωντανὴ Ρωμαΐκη ἢ σὰ θέλετε Ἑλληνικὴ γλῶσσα, τὴ μόνη ζωντανὴ γλῶσσα ποὺ μπορεῖ νὰ νιώσῃ ὁ κάθε Ρωμιός, ποὺ ἂν τὴ μάθαινε ὁ μικρὸς κουτσόβλαχος ἢ βουργαρόφωνος ἢ καραμανλῆς Ρωμιὸς δὲ θὰ ντρεπόνταν νὰ τὴ μιλήσῃ μὲ τοὺς ἄλλους Ἑλληνόφωνους Ρωμιοὺς καὶ δὲ θὰ κιντύνευε νὰ κοροϊδεφτῇ ἀπὸ δαύτους.

Αὐτὸ ἔπρεπε νὰ καταλάβῃ ὁ «Ἀγὼν» κι ἀντὶς νὰ πιάνεται μὲ τὴν πολιτικὴ ποὺ τρώει τὸ Ἑλληνικὸ κράτος, θὰ χτυποῦσε τὴν ἀληθινὴ αἰτία τοῦ κακοῦ, τὴν ἀληθινὴ *φάουσα* ποὺ τρώει τὴν καρδιὰ ὅλης τῆς Ρωμιοσύνης καὶ τῆς σκλάβας καὶ τῆς λέφτερης. Χρόνια καὶ χρόνια τώρα τήνε φωνάζουνε αὐτὴ τὴ μεγάλη ἀλήθεια τόσοι καὶ τόσοι ἀρχινῶντας ἀπὸ τὸ Βηλλαρᾶ καὶ τὸ Σολωμὸ ἴσια μὲ τὸ μεγάλο μας τὸ δάσκαλο τὸν Ψυχάρη, τὸ βροντοφώνησε ὁ Φωτιάδης στὸ σοφό του τὸ βιβλίο, μὰ δὲ θέλουνε νὰ τὸ καταλάβουνε.

Ἐκεῖνοι ποὺ πολεμοῦνε τὴ ζωντανὴ γλῶσσα μποροῦνε νὰ διαιρεθοῦνε σὲ τρεῖς τάξες, πρῶτοι ἐκεῖνοι ποὺ ἀπὸ συφέρο, ἀπὸ τσαρλατανιὰ, ἀπὸ ζούλια τήνε χτυποῦνε, αὐτοὶ εἶναι παλιανθρῶποι, εἶναι ἁπλὸ σκυλολόγι ποὺ τρέχει ὅπου βρεῖ νὰ κοκκαλιάσῃ κανένα κόκκαλο καὶ μόνο περιφρόνηση τοὺς ἀξίζει. Δεύτεροι ἔρχουνται τὸ μεγάλο πλῆθος τῶν νοικοκυραίωνε ποὺ μάθανε πέντε δέκα γράμματα, ποὺ ξέρουνε νὰ ποῦνε ποὺ καὶ ποὺ καμμιὰ Ἑλληνικοῦρα καὶ ποὺ φαντάζουνται ἔτσι πῶς ξεχωρίζουνε ἀπὸ τὸ λαὸ καὶ θαρροῦνε πὼς παίρνουνε ἀπάνου τους εὐγένεια σὰ δὲ μιλοῦνε ὅπως ὁ λαός· κι αὐτοὶ δὲν ἀξίζουνε τὸν κόπο νὰ τοὺς συλλογίζεται κανένας, οὔτε μπορεῖ καὶ νὰ τοὺς ἀλλάξῃ τὴ γνώμη, αὐτοὶ θὰκολουθήσουνε πάντα τὴν ἐπίσημη πολιτεία κι ὅ,τι κάμει αὐτή, αὐτὸ κι αὐτοὶ θὰ κάμουνε. Τρίτοι ἔρχουνται καμπόσοι ἀληθινοὶ πατριῶτες ποὺ ἀληθινὰ ἀγαποῦνε τὴν πατρίδα καὶ ποὺ φαντάζουνται μὲ τὰ σωστά τους πὼς ἂν ἀφήσουμε τοὺς Ἀττικοὺς τύπους καταστρέφουμε τὴν ἐθνικὴ ἑνότητα καὶ ἀρνιούμαστε τὴν πατρίδα τὴν Ἑλληνική. Αὐτοὶ ἀγριεύουνται μὲ τὴ λέξη Ρωμιὸς καὶ Ρωμιοσύνη καὶ δὲ νιώθουνε πόσο πατριωτικὲς καὶ πόσο πιὸ Ἑλληνικὲς εἶναι οἱ λέξες αὐτὲς ἀπ' ὅλες τὶς παπαρδέλες τὶς ψευτοπατριωτικὲς «τῶν ἐξωστῶν καὶ τῶν τριόδων». Σ' αὐτὴ τὴν τάξη μέσα εἶναι ὅλο τίμιοι καὶ ἀληθινοὶ πατριῶτες καὶ σ' αὐτὴ τὴν τάξη εἶναι καὶ ὁ «Ἀγὼν» κ' οἱ ἀναγνῶστες του. Ἂν αὐτοὶ οἱ ἀνθρῶποι ἀποφασίζανε νὰ κοιτάξουνε χωρὶς πρόληψη, ἂ θέλανε κομμάτι νὰ μελετοῦσανε τὸ ζήτημα, θὰ βλέπανε πὼς ἐκεῖνο ποὺ ἀποδείχνει ὁλοφάνερα τὴν ἀληθινὴ Ἑλληνικὴ καταγωγὴ τῆς Ρωμιοσύνης ἴσια ἴσια εἶναι ἡ ζωντανή της γλῶσσα ποὺ βάσταξε ζωντανή, ἀκολουθοῦντας τοὺς κανόνες ποὺ κάμανε τὴν Ὁμηρικὴ γλῶσσα νὰ γίνῃ ἡ Ἀττική, ὡς τὰ σήμερα στὰ χείλια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐνῷ ἡ καθαρεύουσα εἶναι ἕνα ψεύτικο φκιασίδι ποὺ τίποτα δὲν ἀποδείχνει καὶ ποὺ κατορθώνει μοναχὰ νὰ ψευτίζῃ ὅλα γύρου μας, ποὺ δίδαξε στὸ Ἑλληνικὸ ἔθνος τὴν ψευτιά, τὴν ὑποκρισία καὶ τὴν περιφρόνηση σὲ κάθε ζωντανὸ καὶ ἀληθινό, ποὺ ἔκαμε τὸ σημερινὸ Ρωμιὸ ἢ Ἕλληνα, ἂ θέλετε, νὰ ντρέπεται γιὰ καθε τι ποὺ τοῦ θυμίζει τοὺς πατέρες του «διότι ἐνθυμίζει χρόνους δουλείας», ἡ καθαρεύουσα, ποὺ μὲ τὴ φορεσιὰ τὴν ψευταρχαία ποὺ φόρεσε, κολάκεψε μιὰ ψεύτικη ἰδέα, μιὰ ψευτοϋπερηφάνεια τοῦ ἔθνους κάνοντάς το νὰ θαρρῇ πὼς μ' αὐτὴ θ' ἀποδείξει τὴν ἀληθινή του καταγωγή.

Αὐτὲς τὶς ἀλήθειες πρέπει μιὰ γιὰ πάντα νὰ νιώσουνε οἱ ἀληθινοὶ πατριῶτες καὶ νὰ ἑνωθοῦνε γκαρδιακὰ μὲ μᾶς ποὺ πολεμοῦμε γιὰ τὸ ἀληθινὸ καλὸ τῆς πατρίδας, γυρεύοντας νὰ δώσουμε στὸ ἔθνος νὰ καταλάβῃ πὼς μόνο μὲ γλῶσσα ποὺ μιλιέται, ποὺ ζῇ πάνου στὰ χείλια ζωντανῶν ἀνθρώπω μπορεῖ νὰ ζήσῃ καὶ νὰ προκόψῃ ἕνα ἔθνος ποὺ ἔχει τὴν ἀξίωση νὰ παίξῃ κάπιο ρόλο στὴ ζωή του. Ἀκόμα κι ἂν εἴτανε φτωχὴ κι ἀδύναμη ἡ γλῶσσα του πάλι εἶχε χρέος νὰ τήνε καλλιεργήσῃ καὶ νὰ τήνε πλουτίσῃ νὰ τὴν κάμῃ ἐπίσημή του γλῶσσα καὶ μ' αὐτὴ νὰ διδάξῃ τὸ λαὸ ὅ,τι πρέπει νὰ ξέρῃ ἕνας λαὸς γιὰ νὰ εἶναι δυνατὸς καὶ τῆς προκοπῆς.

Μὰ ἡ ζωντανὴ καὶ ἀληθινὴ γλῶσσα τῆς Ρωμιοσύνης σὲ λίγα χρόνια, ἀφότου ἔδειξε τοὺς νόμους της ὁ Ψυχάρης, μπόρεσε νὰ κάμῃ ὅ,τι ἄλλες γλῶσσες χρειαστήκανε αἰῶνες γιὰ νὰ καταφέρουνε· ἡ γλῶσσα μας ἡ ζωντανὴ ἔδειξε πόση δύναμη ἔχει μέσα της καὶ τί μπορεῖ νὰ κάνῃ ἂν τὴν περιποιηθοῦνε λιγάκι, ἔδειξε πὼς εἶναι τὸ γνήσιο παιδὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ πὼς ἔχει μέσα της ὅλη τὴ δύναμη τῆς μάννας γιὰ νὰ παραστήσῃ κάθε ἰδέα ἢ ποιητικὴ εἶναι ἢ ἐπιστημονική, ἑνώνοντας ὅλη τὴ λογοπλαστικὴ δύναμη τῆς ἀρχαίας μὲ ὅλη τὴ συντομία καὶ τὴν ἀκριβολογία ποὺ ἀπαιτεῖ ὁ νεώτερος πολιτισμὸς καὶ οἱ σημερινὲς ἀνάγκες.

Πρέπει νὰ καταλάβῃ αὐτὴ ἡ τάξη τῆς Ρωμιοσύνης ἡ τίμια καὶ πατριώτισσα πὼς μόνε τότε θ' ἀποδείξουμε στ' ἀληθινὰ πὼς εἴμαστε ἀληθινοὶ ἀπόγονοι «τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων» ὅτα σὰν ἐκεῖνοι ἀφήσουμε κατὰ μέρος κάθε πρόληψη καὶ κάθε ρουτίνα καὶ γυρέψουμε νὰ δοῦμε τὴν ἀλήθεια κατάματα χωρὶς νὰ ντρεπόμαστε γιὰ τὴ ζωντανή μας γλῶσσα, μὰ τὸ ἐναντίο νὰ περηφανευόμαστε γι' αὐτή.

Πόλη 4 τοῦ Γεννάρη 1907.

Υ. Γ. Εἶχα γράψει, φίλε Νουμᾶ, τὶς παραπάνου γραμμὲς καὶ τοιμαζόμουνα νὰ σοῦ τὶς στείλω σὰ διάβασα στὴ σημερνὴ «Πρόοδος» πάλι γιὰ τὴ δίκη τοῦ Μίχα πὼς αὐτὸς ὁ κακοῦργος νήστευε ταχτικὰ στὴ φυλακὴ καὶ πὼς τὸ ἴδιο κάνουνε ὅλοι οἱ πιὸ πολλοὶ κατάδικοι στὴν Ἑλλάδα κι ἀπάνου σ' αὐτὸ μιὰ ἀλλάκαιρη ταρτίνα «διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς θρησκευτικῆς μορφώσεως συνεπείᾳ ἐλλειποῦς θρησκευτικοῦ κηρύγματος».

Μὰ εὐλογημένοι Χριστιανοί, πότε λοιπὸ θὰ νιώσει τὸ ξερό σας πὼς κήρυγμα θρησκευτικὸ μόνο σὰ γίνεται σὲ ζωντανὴ γλῶσσα ἔχει σημασία καὶ πιάνει τόπο, εἰδεμὴ πάει τοῦ κακοῦ, καὶ πὼς εἴμαστε καταδικασμένοι νὰ βλέπουμε αὐτὰ τὰ πράματα ὅσο φωνάζουνε πὼς «ἐξυβρίζεται ἡ θεία τοῦ Χριστοῦ διδασκαλία διὰ τῆς ἐκχυδαΐσεως τοῦ Εὐαγγελίου». Ὅσο οἱ φημερίδες, οἱ δασκάλοι, οἱ δεσποτάδες, οἱ Πατριαρχάδες καὶ ἡ ἐπίσημη πολιτεία ἀποκηρύττουνε τὴ ζωντανὴ γλῶσσα τοῦ Ἔθνους, πῶς θέλετε νὰ μορφωθῇ ὁ λαός; Ὅσο οἱ ἱεροκήρυκες ἀντὶ Ρωμαΐκα μιλοῦνε ἀλαμπουρνέζικα πάνω στὸν ἄμβωνα, πῶς θέλετε, πῶς εἶναι δυνατὸ ὁ δυστυχισμένος ὁ Ρωμιὸς νὰ καταλάβῃ τί θὰ πεῖ θρησκεία καὶ ἠθική;

Πόλη 6 τοῦ Γεννάρη 1907.

ΓΙΑΓΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣ

Τοῦ κ. Μανώλη Τριανταφυλλίδη τὸ «Ἀνοιχτὸ γράμμα γιὰ τὸ Γλωσσικὸ ζήτημα» ποὺ τὸ εἴχαμε ἀναγγείλει γιὰ τοῦτο τὸ φύλλο, θὰν τἀρχίσουμε ἀπὸ τὸ φύλλο τῆς ἄλλης Κυριακῆς, γιατὶ τὸ σημερνὸ φύλλο πιάστηκε ἀπὸ ὕλη ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ μείνει ἔξω.

Τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Τριανταφυλλίδη θὰ μπεῖ σὲ 3—4 φύλλα στὴν ἀράδα.

σιοι σαστίζουνε μὴ ξέροντας ποιόνε νὰ βροῦνε καὶ ποιός εἶναι ὁ κατάλληλος.

Βρέθηκε μοναχός του ὁ γιατρός, καὶ κεῖ ποὺ δὲν τὸ πρόσμενε ἡ Κατινούλα. Μιὰ βραδειά, ὕστερις ἀπὸ τὸ γέμα κι ἀφοῦ σερβίρισε τἀρεντικά, ἔλπιζε ἢ ἄρρωστη νὰ ἡσυχάσῃ λιγάκι μόνη της στὸ μαγερειό. Μὰ ἡ Λουΐζα κι ὁ Πέτρος, ἀντὶς νὰ τραβηχτοῦνε ἀπὸ νωρὶς στὴν κάμερή τους, καθὼς κάνανε κάθε βράδυ, καὶ μάλιστα μὲ κάποια ἐπίδειξη, γιὰ νὰποφύγουνε τάχα τὴ συντροφιά της, μείνανε μαζί της, μὲ τὸ σκοπό τους ἐννοεῖται. Πρόφαση γυρέβανε. Μόλις ἄνοιξε τὸ στόμα της τὸ κορίτσι, κι ἄρχισε ἀπὸ μέρος τους ὁ καβγάς. Ὁ Πέτρος, καὶ στὰ λόγια του καὶ στὴν κορμοστασιά του καὶ στὴ δύναμή του, εἶχε κάτι ἀπελέκητο, βάρβαρο καὶ τρομαχτικό. Βροντοφωνοῦσε καὶ σήκωνε τὰ χέρια· δὲν τὴ χτυποῦσε ἀκόμη, μὰ ὁ γρόθος του ζύγωνε σίδερο στὸ πρόσωπό της καὶ στεκότανε ἀσάλεφτος καὶ τεντωμένος. Φοβήθηκε ἡ καημένη, ξετινάχτηκε ἀπὸ τὴν καρεγλίτσα ὅπου καθότανε, πετάχτηκε ὡς τὴν πόρτα, νὰ φύγῃ. Τόσο πολὺ ἔτρεμε, τόση ζάλη τῆς ἦρθε ποὺ δὲν ἔβλεπε τὴν πόρτα της. Ἡ φωνή της πνιγμένη στὸ λαιμό της. Πῶς κατώρθωσε νἀνεβῇ ὡς ἀπάνω, ἴδια δὲν τὸ καταλάβαινε.

Ἡ μαγέρισσα ὅμως καταλάβαινε. Καταλάβαινε πὼς εἴτανε πιὰ μετρημένες οἱ μέρες τῆς Κατινούλας. Μέρες, ἢ μήπως καὶ μῆνες; Γύρισε καὶ κοίταξε τὸν ἄντρα της. Ἀφτός, ἀφανισμένος πιὰ τώρα καὶ σὰ λαχανιασμένος ἀπὸ τὴ βράση τοῦ θυμοῦ, ἴσως καὶ μετανοιωμένος μέσα του, γιατὶ τὸ κάτω κάτω ἀγαποῦσε τὴν ἀδερφή του, κοιτότανε μὲ τὰ δυὸ μπράτσα του ξαπλωμένα στὸ τραπέζι τοῦ μαγερειοῦ καὶ τὸ κεράλι του χωμένο ἀνάμεσα στὰ πχύσαρκα μπράτσα του τὰ γυμνά. Ἡ Λουΐζα σώπασε. Ξυπνὴ γυναίκα καὶ ποὺ ἀπὸ παιδὶ χρειάστηκε κάμποσες φορὲς νὰ βάλῃ τὴν ξυπνάδα της σ' ἐνέργεια, νὰ δείξῃ, σὰν ἔπρεπε, καὶ μαργιολιὰ καὶ κακία. Ὁ πιὸ κακὸς ἄθρωπος, ἂν τὸ ξετάσῃς, δὲ φταίει· φταίνε τὰ περιστατικά, φταίνε κ' οἱ γονιοί του, φταίει συχνότερα ἡ κοινωνία. Γεννήθηκε μπαστάρδικο καὶ δὲ γνώρισε πατέρα· καταφρόνιο καὶ περίγελοιο τοῦ χωριοῦ της ἀπὸ μικρή. Ἔτσι ἔμαθε νὰ ζουλέβῃ τοὺς ἄλλους· ἔτσι ζούλεβε τὴν Κατινούλα κ' ἔβαζε φιτίλια τοῦ ἀντρός της. Νὰ ποὺ παντρέφτηκε, νὰ ποὺ ἀπόχτησε κι ἀφτὴ ἕνα ὄνομα, ἐνῶ πρῶτα δὲν εἶχε κανένα, τὸ οἰκογενειακὸ τὄνομα τῆς Κατινούλας. Μὰ ὅσο ζοῦσε κ' ἡ νύφη της, ἔλεγε ἡ Λουΐζα πὼς τὄνομα ἔμοιαζε λιγώτερο δικό της, πὼς ὁ κόσμος τὶς σύγκρινε κ' ἔβλεπε ἀνάμεταξύ τους τὴ διαφορά, ἡ κουνιάδα νόμιμη, νόθο παλιοκόριτσο ἡ ἄλλη, ἂν καὶ παντρεμένη. Χαδεμένη τοῦ σπιτιοῦ ἡ Κατινούλα—χαρὰ στὰ χάδια!—ἡ Λουΐζα παρκιτημένη, ξωρισμένη, ριχμένη κάτω στοὺς φούρνους τοῦ μαγερειοῦ. Ὡς πότε θὰ τὰ βλέπῃ ἀφτά; Μόλις ρώτησε μὲ τὸ νοῦ της καὶ τῆς ἦρθε παράξενη περιέργεια. Τί ἀρρώστια νὰ εἶχε καθαφτὸ ἡ Κατινούλα; Μόνο οἱ γιατροὶ τὰ ξέρουνε τέτοια πράματα. Οἱ γιατροὶ ξέρουνε καὶ τὸν καιρὸ ποὺ θέλει κάθε ἀρρώστια εἴτε γιὰ νὰ γειάνῃς εἴτε—καὶ γιὰ νὰ μὴ γειάνῃς. Νὰ τὴν πάῃ λοιπὸ στὸ γιατρό: Δὲ φελᾷ. Τί κέρδιζε ἡ Λουΐζα; Ὄχι. Νὰ τὸ βολέψῃ ἀλλιῶς. Ἡ Λουΐζα νὰ πάῃ καὶ νὰ τοῦ ξηγήσῃ. Μὰ θὰ σταθῇ ἄξια; Θὰ τοῦ μιλήσῃ γιὰ τὸ αἷμα, ναί, ὡς ἐκεῖ καλά. Κατόπι; Θὰ θελήσῃ ὁ ἄθρωπος νὰ τὸ δῇ. Τῆς κατέβηκε τότες μιὰ ἰδέα. Καὶ καταχάρηκε. Εἶχε ἀκουστὰ πὼς οἱ φαρμακοπώληδες, στὰ φαρμακοπουλεῖα, νά, τοὺς φέρνεις κάτι σ' ἕνα μπουκαλάκι καὶ σοῦ κάνουνε φαίνεται τὸ ξεδιάλυμα, τὴν ἀνάλυση, ἔτσι τὸ λένε, τὴ χυμικὴ ἀνάλυση, σοῦ δίνουν ἕνα χαρτάκι, ποὺ τὰ γράφει ὅλα ὅλα, τὸ δείχνεις τοῦ γιατροῦ κ' εἶναι σὰ νὰ σ' ἔβλεπε ἀπὸ μέσα μὲ τὸ γυαλί, σὰ νἄβλεπε τἄντερά σου

"Ο ΝΟΥΜΑΣ,,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα δρ. 1θ. — Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 10.

20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ : Στὰ κιόσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιόδρομου, (Ὀφθαλμιατρεῖο), Βουλῆς, Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηρόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεῖα Στουρνάρα), Ἐξάρχεια, στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἑστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου [ὁδὸς Σταδίου, ἀντικρὺ στὴ Βουλή]. Στὸ Βόλο βιβλιοπωλεῖο Χριστόπουλου.

Ἡ συντρομὴ πληρώνεται μπροστά κ' εἶναι ἑνὸς χρόνου πάντα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ὁ κριτικὸς τῆς «Ἑστίας» — Τὸ φονοπάζαρο τοῦ «Ἀριστόδημου» — Προγονικὲς ἀπόκριες – Τὰ μεταφρασμένα κι ὁ Γεννάδιος – Καινούριο Βουργάρικο μάθημα.

ΠΩΣ κρίνουν οἱ φημερίδες μας τὰ φιλολογικὰ ἔργα, τὸ ξέρουμε. Ἀκόμα καλύτερα ξέρουμε πῶς τὰ κρίνει ἡ «Ἑστία» κι ἀξίζει νὰ σᾶς τὸ ποῦμε Ἡ «Ἑστία» λοιπόν, ποὺ κοντὰ σ' ἄλλα ἀνακατώνεται, ἢ θέλει νὰ φαίνεται πὼς ἀνακατώνεται, καὶ μὲ τὰ γράμματα, ὅταν τῆς στοίθεῖ κανένα βιβλίο, τὸ πρῶτο πρῶτο ποὺ θὰ προσέξει εἶναι νὰ δεῖ ἂν τυπώθηκε στὸ τυπογραφεῖο τοῦ Μάϊσνερ καὶ Καργαδούρη κι ἂν εἶναι γραμένο ἀπὸ φίλο της. Ἂν τἄχει καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ προσόντα, τὸ βιβλίο εἶναι καλό. Ἂν ὄχι, τότε ὁ κ. Κύρος προσκαλνάει τὸν πρῶτο τυχόντα Σαμπρὸλ καὶ χαμογελώντας τοῦ λέει·

— Βρὲ Τσὶν Τσών, πάρε αὐτὴ τὴ φυλλάδα.... Εἶναι τοῦ Ψυχάρη.... Περιποιήσου τον ...

Κι ὁ Σαμπρὸλ, ποὺ θεωρεῖται ὁ σοφώτερος κριτικὸς τοῦ Πόκερ στοὺς καφενέδες τῆς Ὁμόνοιας, παίρνει τὸ βιβλίο μὲ πόζα Μπραντὲς τουλάχιστο, κοιτάζει τὸ ξώφυλλο, ξεφυλλίζει δυὸ τρία κατεβατά, φαρεύοντας καμιὰ λέξη ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ, καὶ γράφει τὴ σοφή του κρίση.

Αὐτὰ τὰ ξέρουμε πολὺ καλὰ γιατὶ χρηματίσαμε μερικὰ χρόνια ρεπορτέρηδες στὴν «Ἑστία» καὶ μᾶς διόρθωνε τὰ χερόγραφά μας ὁ σοφὸς κριτικὸς τοῦ Πόκερ. Γιὰ χερόγραφα δικά μας λοιπόν, (ἢ δικά του, τὸ ἴδιο κάνει), φαίνεται, θὰ πῆρε καὶ τὴν «Ἀπολογία» τοῦ Ψυχάρη καὶ γι' αὐτὸ ἔγραψε μὲ τόση ἀσέβεια καὶ μὲ τόση ἀδιαντροπιὰ στὴν «Ἑστία» τῆς περασμένης Παρασκευῆς (12 τοῦ Γεννάρη) ὅ,τι ἔγραψε, χωρὶς νὰ συλλογιστεῖ ἢ στιμένη λεμονόκουπα τῆς «Ἑστίας» πὼς ὑπάρχουν καὶ μερικὰ βιβλία ποὺ πρέπει, ὅσοι δὲν εἶναι σὲ θέση νὰν τὰ νιώθουνε, νὰ μὴν ταγγίζουνε καθόλου μὲ τὰ βέβηλα χέρια τους καὶ μὲ τὶς ἄλλοστες ἐξυπνάδες τους. Ὁ καημένος ὁ Σαμπρὸλ, μαθαίνουμε, μόνο ἀπὸ Πόκερ νιώθει· τί θέλει λοιπὸν κι ἀνακατώνεται καὶ μὲ βιβλία ;

★

ΕΦΤΑ χρόνους, μᾶς εἶπαν, καὶ μιὰ....ἐπαναληπτικὴ ἐκλογὴ ἔχει ὁ «Ἀριστόδημος» τοῦ Ἀγγελόπουλου, τοῦ ὑποψήφιου βουλευτῆ τῆς Ἀττικῆς κτλ., ποὺ παίχτηκε καὶ παίζεται ἀκόμα στὸ Βασιλικὸ θέατρο, μπροστὰ σ' ἀδειανὰ καθίσματα.

Ὁ κ. Βλάχος γιὰ νὰ προτιμήσει αὐτὸ τὸ ἔργο σὲ παραμονὲς ἐκλογῶνε, θἄναι βέβαια πολιτικὸς ἀντίπαλος τοῦ Ἀγγελόπουλου καὶ ζήτησε νὰν τονὲ χαντακώσει, παρασταίνοντας τὸ ἔργο του.

Ἀκούσαμε κι αὐτά, καὶ τὰ βρίσκουμε πολὺ σωστά

— Ποῦ τόχει τὸ ἐκλογικό του σαλόνι ὁ Ἀγγελόπουλος;

— Στὸ Βασιλικὸ θέατρο !

★

ΟΧΙ χωρατὰ πιά ! Ἢ νὰ γίνουνε φέτος Ἀποκριὲς ἢ νὰ μὴ γίνουν. Κι ἂ γίνουν, πρέπει νὰ ἐπανέλθουμε στὶς παραδόσες μας, καὶ νὰ συγκεντρώσουμε ξένους, ξαναζωντανεύοντας τὰ ἀρχαῖα Διονύσια τῶν προγόνω μας.

Αὐτά, γιὰ τὄνομα τοῦ Θεοῦ, δὲν τὰ λέμε μεῖς. Τὰ λέει στοὺς «Καιροὺς» μιὰ βδομάδα τώρα ὁ Δημ. Δημ., (τὰ ἑνωμένα δηλ. παγοποιεῖα Δῆμερ—Δημητρακόπουλος). Καὶ τὰ λέει σοβαρώτατα. Ἀμέ ; Ἀφοῦ προγονίζουμε σ' ὅλα, γιατὶ νὰ μὴν προγονίσουμε καὶ στὶς Ἀποκριές ! Ἀδιάφορο ἂν ἡ ζωὴ ἄλλαξε, κι ἂν ὅ,τι τότε εἴτανε φυσικὸ καὶ ταιριασμένο, σήμερα θἄναι σαχλὸ κι ἀφύσικο. Ποιός τὰ λογαριάζει αὐτά, καὶ μάλιστα στοὺς «Καιροὺς» ;

Ὁ ἴδιος ὁ Κανελλίδης, θυμούμαστε, στὰ 97, ὅταν οἱ Τοῦρκοι μᾶς φέρανε κυνηγώντας μας στὴ Λαμία, φώναζε στὶς πλατεῖες καὶ στοὺς καφενέδες·

— Ἂν κοτάνε ἂς ἔρθουνε καὶ παρακάτου, στὸ Μαραθῶνα, στὰ ἱερὰ ἐδάφη ! . . . . Ἐκεῖ θὰ τοὺς δώσουμε νὰ καταλάβουνε ! . . .

Κι ὅταν καρτερᾶς τὴ νίκη ἀπὸ τὶς σκιὲς τῶν προγόνω σου, γιατὶ νὰ μὴν καρτερᾶς καὶ τὴ δόξα ἀπὸ τὰ καρναβάλια τους ;

★

ΟΙ «ΑΘΗΝΑΙ» θέλοντας νὰ πολεμήσουν τὸ Γεννάδιο γράψανε τὶς προάλλες πὼς εἶναι δημοτικιστὴς καὶ πὼς μοιράζε στὴ Λόντρα μεταφρασμένα Βαγγέλια τοῦ Πάλλη.

Πως δὲν ἔγινε ποτὲ τέτοιο πρᾶμα, ποὺ θὰ εἴτανε τιμητικώτατο γιὰ τὸν ὑποψήφιο Μεσσία, περιττὸ νὰν τὸ ποῦμε. Ὅποιος διαβάσει τὴν προκήρυξή του στὸ λαὸ τῆς Ἀττικῆς, δὲ θὰ δυσκολευτεῖ καθόλου νὰ παραδεχτεῖ πὼς ἄνθρωπος ποὺ ξεφουρνίζει ἄκοπα τόσο παχιὰ λόγια εἶναι ἀδύνατο νἄναι δημοτικιστὴς καὶ νὰ μοιράζει μάλιστα καὶ μεταφρασμένα Βαγγέλια.

★

ΠΩΣ διαλύθηκε τὸ τελευταῖο φοιτητικὸ συλλαλητήριο τῆς Σοφίας, θὰν τὸ διαβάσατε στὶς φημερίδες μας, καὶ μάλιστα στὴν «Ἑστία» τῆς περασμένης Τρίτης. Ἐλπίζουμε νὰν τὸ διαβασε καὶ ἡ Κυβέρνηση καὶ νἄκρυψε τὰ μοῦτρα της ἀπὸ ντροπή. Γιατὶ τί τὰ θέλετε· ὅσο κι ἂν εἶναι βάρβαροι οἱ Βούργαροι, ξέρουν τί θὰ πεῖ Κράτος καὶ μεταχειρίζουνται ὅλα τὰ μέσα νὰν τὸ κάνουνε σεβαστό.

Ὄχι κλάματα, ἀλὰ Θεοτόκη, ἀλλὰ τὸ στρατὸ μεταχειρίστηκε ἡ Βουργάρικη Κυβέρνηση γιὰ νὰ σκορπίσει τοὺς φοιτητάδες. Κι ἂ σκοτωθήκανε καὶ λαβωθήκανε καμιὰ πεντακοσαριὰ πολῖτες καὶ στρατιῶτες, οὔτε τὴν ἔνοιαξε. Ἕνα Κράτος ἀξίζει περσότερο ἀπὸ πεντακόσα κορμιὰ κι ὁ Νόμος πρέπει νὰ πατάει πάνου σε πτώματα γιὰ νἀκούγεται.

Καινούριο λοιπὸ μάθημα μᾶς δίνουν οἱ βάρβαροι καὶ καλὰ θὰ κάνουμε μεῖς οἱ πολιτισμένοι νὰν τὸ προσέξουμε.

«ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ»

Σὲ κάποια φημερίδα τῆς Σαλονίκης, ποὺ λέγεται δὰ κι «Ἀλήθεια» — τί ψέμα τρομερό ! — δημοσιευτήκανε τὶς προάλλες μερικοὶ ἀνάλατοι χωρατάδες μιὰ τὶς «Σκιές μου», τὰ ποιήματα δηλ. τοῦ φίλου Τανταλίδη. Τὰ διαβάσαμε καὶ μεῖς αὐτὰ τὰ περίφημα ἄρθρα καὶ γελάσαμε, μὰ καὶ λυπηθήκαμε ὄχι λίγο, ὅτα μάλιστα σκεφτήκαμε πὼς εἴτανε γραφτὸ τὴ χιλιοκατατρεγμένη Μακεδονία μας νὰ μὴ τὴν πατάνε μοναχὰ οἱ Βούργαροι μὰ καὶ οἱ φοβεροὶ κομιτατζῆδες τοῦ δασκαλισμοῦ. Κάτι τέτιο θὰ συλλογίστηκε κι ὁ Τανταλίδης καὶ γι αὐτὸ ἡ δυνατὴ κι ὁμορφογραμένη ἀπάντησή του στὶς ἀνοησίες τῆς «Ἀλήθειας» εἶναι μὲ πόνο γραμένη, ἐνῶ ἔπρεπε νἄναι γραμένη μόνο μὲ γέλια καὶ μὲ κοροϊδεῖες.

Πόλη, 9 Γεννάρη 1907

Ἀγαπητέ μου Θειέ,

Πῆρα μὲ τὸ γράμμα σου τάποκοπίδια τῆς ἐφημερίδας «Ἀλήθεια» ποὺ μοῦ στέλνεις καὶ διάβασα ὅσα μοῦ ψέλνουνε γιὰ τὸν ψυχαρισμό μου ὁ ἀρχισυντάχτης κύρ Μπήτος καὶ ὁ Σιὸρ Παππαγεωργίου, αὐτὸς μὲ τὸ ψευτόνομα ΓΡΑΜΜΑΤΑ.

Σανα μοῦ φαίνεται πὼς ἐσὺ χολοσκάνεις περισσότερο ἀπὸ μένα, ἤ καλύα, ἐσὺ χολοσκάνεις ἐνῷ ἐμένα δὲ μοῦ κόφτει καρφί. Αὐτὸ περίμενα· τὸ ἐνάντιο θὰ εἴτανε γιὰ μένα ξαρνιστικό· εὐκάριστο, τὸμολογῶ, ὄχι γιατὶ θὰ παινούσανε τὶς «Σκιές μου», μ' ἁπλούστατα γιατὶ θὰ ψευτίζανε κατι ποὺ ἔχω γράψει στὰ «Λιγα λόγια» μου : πὼς δηλαδὴ λείπει ἀπ' τὸ ρωμαίικο μυαλὸ ἡ προσοχὴ (διάβασε ΠΡΟΣΟΧΗ). Ἂν τὸ εἴχανε οἱ λεγάμενοι αὐτὸ τὸ σπάνιο δῶρο θὰ προσέχανε :

Πρῶτο : Πὼς οἱ Ψυχαρηδες, Παλληδες, Παλαμάδες, Φωτιαδηδες, Ἐρταλιώτηδες, Ἕρμονες κλπ. κλπ. ποὺ τοὺς ἔχουνε καθε ὥρα στὰ στόματά τους, εἶναι ὅλοι ἄνθρωποι ποὺ παρουσιαζουνε καὶ στὴν ἐξωτερικὴ καὶ στὴν ἐσωτερικὴ ζωή τους ποὺ ξετυλίζεται στὰ βιβλία τους, κάτι σοβαρότερο καὶ ἐπιστημότερο ἀπὸ κάμποσα καθημερινὰ ἐπίσημα προσώπατα τῆς Ρωμιοσύνης. Κι ἄρα προσέχανε αὐτό, θὰ συλλογιούντανε πὼς γιὰ νὰ πολεμοῦνε τέτοιοι ἄνθρωποι γιὰ μιὰ ἰδέα μὲ τόση ἐπιμονὴ καὶ θυσία, κάτι μπορεῖ νὰ τρέχει μ' αὐτὴ τὴν ἰδέα, ὅσο κι ἂν τοὺς φαίνεται μὲ πρώτη ματιὰ ἀντιθετη μὲ τὴ δική τους τὴν ἀλήθεια. Καὶ τότες θὰ προσέχανε περισσότερο στὰ γραφούμενα τους, σὲ καθε φρασοῦλα, σὲ καθε λέξη, σὲ κάθε κόμμα, καὶ θὰ μελετούσανε τὸ ζήτημα πρὶ νὰ μιλοῦνε. Ἐπειδής, μὴ μοῦ πῆς ὄχι, γρῦ δὲν καταλάβανε ἀπ' τὸ ζή-

---

ἀνοιχτά. Καταλαβαίνει ἀμέσως. Πῶς ὅμως νὰ τὸ προμηθεφτῇ τὸ κάτι ἀρτὶ ἡ Λουΐζα ; Γιατὶ ἐνῷ δὲν τρόμαζε νὰ συλλογιστῇ τὸ θάνατο τῆς Κατιτινούλας, ποὺ τὸν ποθοῦσε κιόλας, τὸ κάτι, ὡς καὶ μὲ τὸ νοῦ της δίστακζε νὰ τονομάσῃ μὲ τὄνομά του καὶ νὰ τὸ πῇ νερό. Τὸ πιὸ νόστιμο, ποὺ ἡ Λουΐζα ἴσως καὶ νὰ τὸ συμπέρανε τὼς ἔπασκε ἡ νύφη της ἀπὸ τὸ νεφρί, ἐπειδὴ στὸ χωριό της ἡ γιαγιά της— ἄλλη μάννα δὲ γνώρισε — εἶχε μιὰ σκρόφα κι ὅταν ψόφησε, τὴν κόψανε, νὰ μάθουνε ἀπὸ τί πέθανε, γιὰ ποιό λόγο λίγνεβε, ὅσο κι ἂν τὴν τατζκανε, κι ἂν ἔσπασε τἄντερό της, ἀροῦ μὲ τὸ συμπάθειο, αἷμα κατουροῦσε καὶ δάρτη. Τἀγκαπούσκνε τὸ ζῶ, ποὺ τοὺς κόστισε καὶ παράδες. Τὸ κόψανε καὶ βρήκανε τὴ φούσκα σ' ἐλεεινὴ κατάσταση, μὲ λογιῶ σπυριά. Καὶ τὸ νεφρί της βγαλμένο ἀπὸ τὴ θέση του, ξεκολλημένο ! Ἀνατρίχιασε ἡ Λουΐζα ποὺ τὰ θυμήθηκε ἀφτά, καὶ συνάμα πῆρε καλὴ ἐλπίδα.

— Τὸ πρωί, ἅμα κατέβηκε ἡ Κατινούλα στὸ μαγερειό, ἡ Λουΐζα πῆγε καὶ τῆς εἶπε πὼς ἄδικα μαλλώσανε, πὼς ὁ Πετρος κορώνει ἔφκολα, μὰ δὲν πειράζει, πὼς ἡ νύφη της ἔκαμε τόσα γιὰ χατήρι τους, ποὺ πρέπει πιὰ τώρα κάτι νὰ κάμουνε καὶ τοῦ λόγου τους. Τῆς ξήγησε τότε πὼς ἂν ντρέπεται τάχα τοῦ λόγου της, τὸ κορίτσι, νὰ ρωτήσῃ τὸ γιατρό, ρωτᾷ ἡ Λουΐζα, ἡ παντρεμένη, φτάνει νἄχῃ τὸ χαρτάκι μὲ τὴν ἀνάλυση ἀπὸ τὸ φαρμακοπουλεῖο, καὶ μάλιστα πὼς τὸ μπουκαλάκι τὸ δίνει ἀφτὴ τοῦ φαρμακοπώλη. Πρόστεσε πὼς ἔπρεπε μὲ κάθε τρόπο νὰ κοιτάξῃ γιὰ τὴν ὑγεία της ἡ Κατινούλα, νὰ μὴ σέρνεται στὸ σπίτι σὰν τὴν ἀκαμάτισσα, μήπως τὸ παρατηρήσουνε ἄξαφνα τἀφεντικά, καὶ πὼς μὲ τὸ χαρτάκι, θὰ γειάνῃ, δὲν μπορεῖ. Πείστηκε ἡ Κατινούλα μὲ τὸ λόγο, γιατὶ τἀφεντικὰ ἴσια ἴσια συλλογίστηκε, κι ἀπὸ τὸν Ἅη Δημήτρη τὸ φοβότανε νὰ τὰ δυσαρεστήσῃ, Ἀφωσιωμένο παιδί, καθὼς πάντα, καὶ ποὺ φρόντιζε γιὰ τοὺς ἄλλους, ἀκόμη καὶ σὰ φρόντιζε γιὰ τὸν ἑαφτό της.

Ἔτσι γλύτωσε κι ἀπὸ τῆς Λουΐζας τὰ χέρια, ἐπειδὴ μόλις ποὺ τῆς φέρανε τὸ χαρτάκι ἀπὸ τὸ φαρμακοπουλεῖο, τὴν περίφημη τὴν ἀνάλυση, πάλε πῆγε ὁ νοῦς της στἀφεντικά. Δηλαδή, πρῶτα πρῶτα στοχάστηκε τὴν Κυρία, τὴν Ὅλια της, τὴν προστάτισσα τὴ λατρεμένη της. Τί θἄλεγε, ἂν τἄβλεπε ; Τότες, πρὸ δέκα χρόνια, σὰν ἀῤῥώστησε ἡ Κατινούλα, ἡ καλή της ἡ Κυρία, ὁ ἄγγελός της, μήπως δὲν τὴ νειάστηκε ; Μὰ καὶ σὰν πέθανε, μήπως δὲν τῆς παράγγειλε νὰ δουλέβῃ πιστὰ τὸν Ἀντρέκ, νὰ μὴν ἀφήσῃ ποτὲς τὴ Μοιρίτα της ; Νὰ ὅμως ποὺ ἀῤῥωστᾷ ἡ Κατινούλα καὶ δὲν τῆς λέει τίποτα ! Σὰν τὴν ξετσίπωτη τρέχει στοῦ φαρμακοπώλη, χωρὶς κἄνε νὰ τῆς ζητήσῃ τὴν ἄδεια ! Κι ἀροῦ τῆς κατασταρώσανε κιόλας μιὰ κοτζὲμ ἀνάλυση, τὴν κρύφτει, κι ἀντὶς νὰ τὴ δείξῃ στἀφεντικά, τὴ δίνει τῆς Λουΐζας, ποὺ ὅσο νύφη της κι ἂν εἴτανε δὲν τὴ γνώρισε ἡ Κυρία. Δὲ γίνεται Στὸν Κύριο, βέβαια πὼς δὲν τολμοῦσε. Θὰ τὰ μολογήσῃ ὅλα στὴν Ἄνα, θὰ τῆς μπιστεφτῇ ἐκείνῃς τὸ χαρτί.

Τἀποφασισε πιὰ ἡ Κατινούλα κ' ἡσύχασε. Ἄρχισε τώρα μάλιστα καὶ νὰ χαίρεται. Δίπλωνε, ξεδίπλωνε τὸ χαρτί, τὸ διαβαζε· τῆς φαινότανε πὼς μεγάλα πράματα δὲν εἶχε, πὼς ἄξαφνα εἶχε γίνει καλά. Εἶναι ἀλήθεια ποὺ δὲν καταλάβαινε καὶ πολύ. Μὰ τῆς ἄρεζε καὶ τὸ κοίταζε. Τέβρισκε σπουδαῖο, ἔμοιαζε καθὼς πρέπει, σεβαρὸ καὶ παστρικό, τὸ χαρτὶ τοῦ φαρμακοπώλη. Θἄτανε τίμιος ἄθρωπος καὶ σοφός. Θὰ τοῦ κόστισε καὶ κάμποσο κόπο. Μιὰ κόλλα, τόση ! Τετράγωνη. Μισὸ τυπωμένη, μισὸ γραμμένη μὲ τὸ χέρι. Ἀπάνω, ἡ μερομηνία. *Παρίσι, 26 τοῦ Φλεβάρη.* Ἔπειτα, μὲ γράμματα χοντρά. *Οὔρου ἀνάλυση.* Καὶ μὲ μικρότερα· Τ.....

τημα γιατί... γιατὶ δὲ *μελετήσανε*. Μπορεῖ ὁ κ. Παππαγεωργίου νἄναι βαθὺς ἑλληνιστὴς κι ἀναγνωρισμένος, μὰ βεβαιότατα τὸ ζήτημα δὲν τὄχει μελετημένο καὶ δὲν ἔχει καὶ πολλὰ ἄλλα πράματα ἀκόμα μελετημένα. Αὐτὸ φαίνεται καὶ στοὺς δυὸ ἀπὸ τὸν τρόπο, τὸ ὕφος κι ἀπὸ τὰ *παιδιακίσια* ἐπιχειρήματά ;τους.

Πολὺ μεγάλη ἰδέα θἄχουνε γιὰ τὴ σοφία τους καὶ μικρὴ γιὰ κάθε τί ποὺ δὲν εἶναι *ἐγὼ* τους, ποὺ εἶναι *ἄλλος*. Κ' ἐμεῖς ἀηδιάζουμε ν' ἀπαντοῦμε σὲ παιδιακίσια ἐπιχειρήματα. Ὅτα μελετήσουνε τὸ ζήτημα καὶ ἁρματωθοῦνε μὲ πλοῦτο ἰδεῶνε καὶ ἐπιχειρημάτων ποὺ μποροῦνε νὰ λογαριαστοῦνε σὲ συζήτηση, τότες μπορεῖ νὰ κάνουμε κ' ἐμεῖς κέφι γιὰ συζήτηση.

Μὲ λίγα λόγια, παρατήρησα ἕνα σταθερὸ φαινόμενο στοὺς περισσότερους ἀπὸ μᾶς ποὺ προσέξανε στὸ ζήτημα καὶ παραδεχτήκανε ἀκέριο τὸν Ψυχαρισμό. Παρατήρησα δηλαδὴ πὼς ἡ ἐξέλιξή τους παρουσιάζει τἀκόλουθα τρία στάδια :

1ο στάδιο : Παραδέχουνται τὴν ἀρχή, μὰ βρίσκουνε πὼς σὲ πολλὰ τὸ παραξηλώνουνε οἱ Ψυχαρικοί. Ζητοῦνε ἄλοιπὸ συμβιβασμοὺς καὶ μέσους ὅρους. Εἶναι ἡ στιγμὴ ποὺ ἡ φυσικὴ ἀδράνεια φορεῖ τὸ σκοῦφο τῆς *λεγάμενης* καλαιστησίας.

2ο στάδιο : Ὅσο ἡ *προσοχὴ* γυμνάζεται καὶ πολύνει, τόσο γίνουνται λιγότερο συμβιβαστικοί, ὥς που τέλος παραδέχουνται ὅλη τὴ λεφτομέρεια γιατὶ μόνο ἐκεῖ βρίσκει τὸ μυαλὸ καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ τεχνίτου τὴν ποθητὴ *ἁρμονία*, τὴν ἀπόλυτη *καλαιστησία* (ἔ! τί πάει νὰ πῇ πάλε τοῦτο;;; θὰ ρωτήσουνε κάποιοι δάσκαλοι ποὺ ἀπὸ ἁρμονίες καὶ τέχνες λίγο σκαμπάζουνε).

Σαὐτὸ τὸ 2ο στάδιο ὅποιος βρίσκεται, ἔχει ἀκράτητη ὁρμὴ νὰ συζητᾷ, νὰ γκρεμνᾷ τὰ μπόσικα ἐπιχειρήματα ποὺ πάντα μὲ τὸ ἴδιο καλοῦπι φουρνίρουνε οἱ εὔκολοι πατριῶτες καὶ οἱ σοφοὶ φρουροὶ κάθε νεκροπαράδοσης.

3ο στάδιο : Πλημμυρισμένοι ἀπ' τὸ φῶς μιᾶς ἁπλῆς ἀλήθειας καὶ βέβαιοι ἀπ' τὴν ἱστορικὴ πεῖρα πὼς πάντα οἱ ἁπλούστερες ἀλήθειες καὶ εὐεργετικώτερες κατατρεχτήκανε ἀπὸ τὴ στενοκεφαλιὰ κι ἀπὸ τὴν ἀνίκητη ἀπροσεξιὰ τῶ νωθρῶ κεφαλιῶνε, ἀηδιάζουνε κάθε σηζήτηση.

Χαμογελοῦνε ὅμως βλέποντας *ἀντικειμενικὰ* (ἄλλο δύσκολο πρᾶμα γιὰ ρωμαΐκο μάτι) καὶ πραματικὰ πὼς ἡ ἀλήθεια τὸ δρόμο της τὸν κάνει σιγὰ σιγὰ μὰ σίγουρα.

Τοῦ κάκου φωνάζουνε! τοῦ κάκου *βρίζουνε*! ἔρχουνται! ἔρχουνται! καὶ... ἔρχουνται!.. Ρίξε μιὰ ματιὰ στὴ φιλολογία μας καὶ στὸν τύπο μας τὰ 20 τελευταῖα χρόνια καὶ θὰ τὸ διῇς.

Αὐτὰ ὅλα εἴπαμε πὼς θὰ προσέχανε πρῶτο. Τώρα...

Δεύτερο : θὰ *προσέχανε* στὶς «Σκιές» μου πὼς μέσα στοὺς φτωχούς μου στίχους κινιέται κάποια ψυχὴ ποὺ τυραννᾷ ἡ αἰώνια κρυμμένη ἀλήθεια, μιὰ ψυχὴ ποὺ μπορεῖ νὰ μὴν πέτυχε νὰ ξετυλίξῃ μ' ἀψεγάδιαστη ὀμορφιὰ τὰ ὁράματά της, μὰ ποὺ, βέβαια, εἰλικρινὰ ἔννοιωσε τὴ συγκίνηση κάποιας βαθύτερης καὶ δυναμικώτερης ζωῆς ἀπ' τὴν καθημερνή. Καὶ τότες θὰ συλλογιούντανε πὼς ὁ ποιητής τους, ποὺ κάθε ἄλλο δείχνει στοὺς στίχους του παρὰ λαφράδα, θἄχε κάποιο λόγο νὰ τὰ συνταιριάξῃ καὶ νὰ τὰ γράψῃ ὅπως τἄγραψε· ἂν ὄχι ἄλλο, βέβαια ὅμως κάποιο λόγο ἄξιο *προσοχῆς*. Καὶ τότες θὰ προσέχανε καὶ θὰ βλέπανε, ἀπ' τὰ δυὸ παραθυράκια ποὺ λέω στὰ λίγα λόγια μου, στὸ τέλος, θὰ βλέπανε τὸ πέλαγο τῆς ψευτιᾶς, τῆς γραμματικῆς, τῆς καλαιστητικῆς κι ὅ,τι δήποτε-αλλοϊκῆς, ποὺ πνίγουνται οἱ ἴδιοι καὶ πολεμοῦνε (ἂς πῶ μὲ καλὴ πίστη ;) νὰ πνίξουνε καὶ τῆς νέας γενεᾶς τὸ ξύπνημα.

Μὲ λὲς πὼς ἔκανα ἄσκημα τὰ γράψω τὰ λίγα λόγια. Βέβαια πὼς ὅ δὲν τἄγραφα, οἱ φίλοι μπορούσανε νὰ παινέσουνε κάπως τὸ βιβλίο. Ἂν ἔβαζα μάλιστα καὶ τέσσερα-πέντε *ν* καὶ δυὸ-τρία *σθ* καὶ *φθ* καὶ *κτ*, ἴσως θὰ μὲ παίρνανε καὶ γιὰ δεῖγμα *ἀκραιφνοῦς δημοτικῆς λίαν ἀφισταμένης τοῦ ἐκχεχυδαϊσμένου Ψυχαροπαλλικοῦ ἰδιώματος!!*

Τὶς παινεσιές τους ἂς τὶς κρύψουνε γιὰ ἄλλους. Ἐγὼ σὲ βεβαιώνω πὼς δὲ γράφω γιὰ παινέματα. Νοιώθω πὼς βρίσκουμε σ' ἕναν κόσμο ἐπίσημο καὶ σοβαρό, μ' ὅλο ποὺ βρίσκεται στὸν ἴδιο κι ὁ κὺρ Μπήτος. Ὅλα μοῦ κάνουνε μιὰ βαθειὰ ἐντύπωση καὶ ἡ ζωή μου, εἴτε κλαίω εἴτε γελῶ εἴτε ἀγαπῶ εἴτε μισῶ εἴτε ἐργάζουμαι τὸ καὶ τὸ εἴτε γράφω ρυθμοὺς, εἶναι μιὰ ἀναγκαία ἀντιβολιὰ τοῦ ἐγώ μου ποὺ μοῦ ἐπιβάλλεται ἀπὸ κάποιο μυστηριώδικο καὶ ἀναγκαῖο νόμο. Σάνα μοῦ φαίνεται πὼς αὐτὸ εἶναι ἀληθινὴ ποίηση τῆς ζωῆς, ἀδιάφορο πόσα γράδα δείχνουνε οἱ στίχοι μου, πολλὰ λίγα, μικρὰ μεγάλα.

Κάμποσα σ' ἔγραψα γιὰ νὰ μὴ χολοσκάνῃς. Καὶ τὸ κάτω τῆς γραφῆς καλύτερα νὰ γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἰδέα. Ἡ ἰδέα δείχνει πὼς ζῇ. Ἡ ἰδέα πάντα θὰ κερδίσῃ. Τὸ νὰ χάσω προσωπικὰ ἐγὼ στὴ γνώμη μερικῶνε (καὶ τί γνώμη!) δὲν πειράζει.

Πάντα ἐγὼ μένω ἀνάλλαχτος καὶ πάντα μὲ τὴν ἴδια ἀγάπη σὲ φιλῶ

Ὁ ἀνιψιός σου
ΔΗΜΗΤΡΟΣ ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ

Ο ΕΡΩΤΕΜΕΝΟΣ ΒΟΣΚΟΣ

Πόνου στὴ χλόην, ὁλόλευκοι ποὺ τὴν πλουμίζουν κρίνοι,
Σὲ ρέμα πλάϊ ποὺ ἀπ' τὸ βουνὸ δροσάτο κατεβαίνει,
Γυρμένο τὸ βοσκόπουλο χίλια τραγούδια χύνει,
Λαλώντας τὴ φλογέρα του τὴν πολυαγαπημένη.

Μὰ τώρα τί γλυκοὺς σκοποὺς ποὺ χύνει στὸν ἀέρα
Κι' ἀντιλαλοῦνε τὰ βουνὰ καὶ τὰ λαγκάδια πέρα.
Τὶς φεγγαρόλουστες βαθειὲς νύχτες τοῦ 'Απριλομάη
Γλυκότερο τὸ ἐρημικὸν ἀηδόνι δὲ λαλάει.

Ἀ, τὴ βοσκούλα τραγουδᾷ τὴ μαυρομάτα τώρα,
Στοῦ ροδισμένου δειλινοῦ ποὺ ἔψες τὴ γλυκειὰν ὥρα
Στὴ στράτα συναπάντησε ποὺ στὸ χωριὸ παγαίνει,

Καὶ κεῖ δειλὰ στὴ μοναξιὰ, κοντὰ στὴν κρύα-βρύση
Στὸ μάγουλό της τρέμοντας πρῶτο φιλὶ ἔχει λφίσει,
Ἀ, τὴ βοσκούλα τραγουδᾷ τὴν ἐρωτοπλασμένη.

Ν. ΧΑΝΤΖΑΡΑΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Δ. ΦΙΛΙΟΥ : Ἐλευσίς. Μυστήρια ἐρείπεια καὶ μουσεῖον αὐτῆς (μετὰ πολυχρόμου διαγράμματος).

Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1906. Σχῆμα 8ο μικρό. Σελ. 126.

Ὁ κ. Φίλιος, ὁ συγγραφέας αὐτοῦ τοῦ βιβλίου, ποὺ μὲ πολλὴ χαρὰ συσταίνουμε στοὺς ἀναγνῶστες τοῦ *Νουμᾶ*, εἶναι ὁ ἀληθινὸς Ἱεροφάντης μας γιὰ τὰ ἐρείπια τῆς Ἐλευσῖνος. Δέκα κι ἀπάνου χρόνια ὁ σορὸς ἀρχαιολόγος κατέγινε στὴν ἀνασκαφὴ τῆς Ἱερᾶς Πόλης τῶν ἀρχαίων κ' εἶχε τὴν πεντάκαλη τύχη νἀποτελειώσῃ ἄξια καὶ τιμημένα τὸ ἔργο ποὺ φαντάστηκε κι ἀρχίνησε ἡ Ἑταιρεία τῶν Dilettanti καὶ ξακολούθησε βραδύτερα ὁ γκλλος ἀρχαιολόγος Lenormant. Ὁ κ. Φίλιος μᾶς ἑτοιμάζει—δουλεύοντας μ' ἐπιμονὴ ἀληθινοῦ Βενεδικτίνου πολλὰ τώρα χρόνια—γενικὸ καὶ μεγαλο ἔργο γιὰ τὴν Ἐλευσῖνα, ποὺ ὅλοι μας ὅσοι ἔχουμε καταμα-

---

Κ....Δηλαδή, τοῦ κυρίου ἢ τῆς κυρίας τάδε. Ὄνομα ὅμως δὲν ἔβαζε. Μπράβο του, συλλογίστηκε ἡ Κατινούλα, ἔτσι δὲ μὲ κόφτει. Βλέπεις, καὶ τὸ κάτι ἐκεῖνο ποὺ τῆς γύρεψε ἡ Λουΐζα, τί ὄμορφα σοῦ τὸ γύρισε. Καλέ, τοῦ λόγου τους φτειάνουνε λέξες δικές τους, ποὺ σοῦ λένε ὅ τι τοὺς περάσῃ καὶ δὲν κοκκινίζεις. Ὡςτόσο περίεργο νὰ παίρνουνε τὴν προσοχή τους τέτοιες ἄνοστες δουλειές, νὰ σοῦ ξετάζουνε τὸ νερό σου! Σημειώνουνε καὶ τὴν *Ἡλικία*....Τριάντα χρονῶ. Δὲν τὸ ξέρκνε ὅμως κ' ἡ γραμμίτσα ἔμνησκε ἄδεια. Σοῦ ρωτοῦνε φαίνεται καὶ τί ζγυάζεις· *Βάρος προσεγγιστικό*. Δὲν τὸ μνημονέβανε οὔτε τοῦτο. Ποῦ νὰ πάνε τώρα νὰ τὴ ζγυάσουνε ; Νά σου πάλε, παρακάτω ἀπὸ τὸ *βάρος*, καὶ τὰ χοντρὰ τὰ γράμματα· *Γνωρίσματα φυσικά*. Ὡς ἐδῶ τυπωμένα ὅλα. Κι ἀμέσως ἀρχινούσανε φαρδιὰ πλατιὰ τρεῖς στῆλες ἀραδιαστές, οἱ δυὸ πρῶτες τυπωμένες, ἡ τρίτη χερογραμμένη. Γιὰ νὰ δοῦμε. Ἡ τρίτη σοῦ ξεδιάλυνε καὶ τὸ λεγάμενο.

Κανονικὰ σημάδια.Τὸ ξεταζούμενο οὖρο

Ποσὸ τῶν 24 ὡρῶ 1100 ὡς 1400 κ. ἑκ. στ. μ.

Ὄψη	Διάφανη	Θολούτσικη
Χρῶμα	Κίτρινο λεμονί.	Κίτρινο κεχλιμπαρί.
Μυρουδιά	Sui generis.	Κανονική.
Κατακάθισμα.	Διόλου ἢ λίγο.	Μπόλικο.
Αἷμα	Τοῦδερό	Ἀντίδραση
Καθαφτὸ ὀξυοῦχο.	Ὀξυοῦχο λαφριά.	
Πύκνος ὡς+150	1020	1020

Παρέκει μιλοῦσε γιὰ *Προσδιορισμὸ διαλυμένωνε οὐσιῶ*, *Ὑλικὸ ἀνεξάτμιστο*, *Ὑλικὸ μεταλλικό*, *Ὑλικὸ ὀργανικό*, μὲ σωρὸ μικροτυπωμένες ἑρμηνεῖες, ποὺ γρῦ δὲν ἔννοιωθε. Δὲ θὰ εἶχε τίποτις ἀπ' ἀφτά, μήτε διαλυμένη οὐσία, μήτε ἀνεξάτμιστο, μήτε μεταλλικό, μήτε ὀργανικὸ ὑλικό, ἀφοῦ τίποτις ἀντίκρυ δὲν ἔγραφε. Ἡ Κατινούλα τἀγνοοῦσε πὼς ἡ Λουΐζα πλέρωσε μόνο γιὰ μισὴ ἀνάλυση, ἐπειδὴ δὲν τὴν ἄσησε ὁ Πέτρος νὰ κάμῃ σωστή, συμβιβάζοντας ἔτσι τὸ πάθος μὲ τὴ φιλαργυρία, ἴσως καὶ μὲ κάποιαν ἀγάπη τῆς ἀδερφῆς του, γιὰ νὰ μὴ βάλῃ τάχα ὁ φαρμακοπώλης τὰ κακὰ μὲ τὸ παραπάνω.

Τῆς φάνηκε ὅμως τῆς Κατινούλας πὼς εἶδε καὶ κάτι ἀχαμνὸ στὸ χαρτὶ καὶ μιὰ λέξη τῆς χτύπησε τὸ μάτι. Ἔλεγε τὸ χαρτί, μὲ χοντρὰ τυπωμένα γράμματα—σημαντικὸ πρέπει νἄτανε—

Ἀνώμαλα στοιχεῖα

στὴ μέση τῆς γραμμῆς, κ' ὕστερα διάβασε·

Λεφκάδι. — *Ζητήθηκε μὲ διάφορες γνωστὲς ἐνέργειες. Τἀνάλογο ποσὸ γζυάστηκε, ἀφοῦ ἔπηξε μέσο ζέστης, ἀφοῦ συσσουρώθηκε κι ἀφοῦ ξεράθηκε.* *Παρουσία Τόλιτρ 1γρ.20* *Τῶν 24 ὡρῶ* *Ἀποτέλεσμα.*

Γιὰ τὸ *λεφκάδι* κάπου ἄκουσε. Εἶναι σὰν τὰ σπράδι τοῦ ἀβγοῦ. Τὸ αἷμα γίνεται νερό. Πλάγι ὁ γαλατζὴς ἀπὸ λεκφάδι πέθανε πέρσι. Μὰ πῶς νὰ τῆς κατέβηκε τέτοια κακὴ ἀῤῥώστια ; Δὲν μπορεῖ. Ἀφτηνῆς ξεναντίας, αἷμα γινότανε τὸ νερό της. Δὲν εἶχε καὶ πολὺ λεφκάδι, 1 γρ. 20. Τί σημαίνει : **Γλύκασμα** τουλάχιστο δὲν τῆς βρήκανε. Δὲν τὸ κάτεχε τί πρᾶμα εἴτανε· σημειώσανε ὅμως με τὸ μελάνι· *Ἀπουσία*. **Χολή**, τίποτα. Κι ὡςτόσο ἀρκετὰ χολόσκανε μέρα νύχτα. Γύρισε τὸ φύλλο. Ἐδῶ μόνο τυπωμένα ἔβλεπε, πρῶτα πρῶτα

Κανονικὰ στοιχεῖα

κατόπι ἀράδα ἀράδα καὶ μὲ κάμποσα ξηγήματα γιὰ τὸ καθένα· **Οὐρία...Οὐρικὸν ὀξύ... Ἀλάτια φωσφορικά...Χλωροῦχα σώματα.** Σὰ νὰ δυσαρεστήθηκε ποὺ ἀπὸ τὰ *κανονικά*, τὰ συνηθισμένα μας δὲν τῆς ἀνακαλύψανε κανένα στὸ μπουκαλάκι. Ἕνας **Πίνακας συγκριτικός**, ἄδειος καὶ τοῦτος. Ἀλήθεια ποὺ σοῦ κοπάνιζε τὰ ἴδια, **Οὐρία** κι ἄλλα παρόμοια. Εἶπε μέσα της πὼς ἴσως δὲ θὰ χρειάστηκε νὰ τῆς τἀναλύσουμε ἀφτά,

γευθῇ ἀπὸ τὸν Ἀρχαῖο Κόσμο περιμένουμε μ' ἕνα δίκιον πόθο. Τὸ βιβλίο ποὺ δημοσίεψε τώρα εἶναι καθὼς λέει «*χάριν τῶν πολλῶν*», καὶ τὸ εἶχε τυπώσει γαλλικὰ στὰ 1896. Ἡ Ἑλληνικὴ ὅμως αὐτὴ ἔκδοση ἔχει γίνει σύφωνα μὲ τὰ πιὸ νέα πορίσματα τῆς Ἐπιστήμης κι ὁ κ. Φίλιος μιλεῖ σὲ δαύτη ὄχι μονάχα μὲ τὴν αὐθεντικότητα τοῦ σοφοῦ, ἀλλὰ καὶ μ' ἐνθουσιασμὸν ἱεραποστόλου μιᾶς Ὑπέρκαλης Θρησκείας, ποὺ προσπαθεῖ νὰ ἐμπνεύση τὴν ἀγάπη πρὸς τὰ λείψανα τῆς Ἀρχαιότητος καὶ τὴ λατρεία πρὸς τὸ Ἀρχαῖο Πνεῦμα, τὸν *ἁγνὸ πατέρα τοῦ Μεγάλου, τοῦ Ὡραίου καὶ τἀληθηνοῦ Καλοῦ*. Καὶ σὲ πολλὰ μέρη ὑψώνεται ὁ ἀρχαιολόγος σ' ἀληθινὸν ποιητὴ καὶ μᾶς μιλεῖ ἐμπνευσμένα γιὰ τὶς τελετὲς τῶν Ἐλευσινίων, καὶ μᾶς ζωγραφίζει ἀκόμη μ' ὡραῖα χρώματα τὴ φύση τὴν περίμορφη τῆς Ἱερῆς Πόλης, ποὺ καὶ ρημαδιασμένη, καθὼς τώρα βρίσκεται, δὲ φέρνει στὴν ψυχή μας τὴ σκέψη τοῦ θανάτου καὶ τῆς καταστροφῆς, ἀλλὰ φωτοστόλουστη, μὲ φόντο τὴν ἔνδοξη θάλασσα τῆς Σαλαμίνας, καὶ τὰ γραμμένα γύρω βουνά, γλυκοτραγουδάει παντοτεινὰ τὸ τραγούδι τῆς Ζωῆς.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ

ΟΙ ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς τίτλους ποὺ χαρίσανε οἱ ἡμερίδες στὸ Γενναδιο: Τέκνον τῆς πατρίδος—ὁ μεγάλος ἄνδρας—ἡ ἀποθέωσις τοῦ Γενναδίου — ὁ ἐθνικοπρόβλητος ὑποψήφιος κτλ.

— Μπορούσανε νὰ τὸν ποῦν ἀκόμα ὁ τυποπρόβλητος Γεννάδιος, καθὼς μπορούσε καὶ ἡ ἀφεντιά του νὰ πεῖ τὶς ἡμερίδες μας ὁ Γενναδιοχτυπημένος τύπος. Ὅσο γιὰ τὸ «ἀγορασμένος τύπος» ποὺ φωνάζουνε μερικοί, εἶναι χοντρὴ συκοφαντία.

— Ὁ κ. Γεννάδιος κι ἄ δὲ βγεῖ βουλευτής, δὲ θὰ χάσει τίποτες ἀφοῦ ἀποθεώθηκε δίχως λόγο (ἐξὸν τοὺς λόγους ποὔβγαλε) τὴν Τετράδη βράδι κι ἀφοῦ κέρδισε—ἢ ἀγόρασε ἀκριβὰ—τόσα τιμητικὰ ἐπίθετα. Τιμή του πάντα καὶ καμάρι του ποὺ τὴν πρώτη ρητορική ψυχρολουσία τὴ δέχτηκε στὴν Ἀθήνα ἀπὸ τὸν κ. Κ. Οἰκονόμου, δημοσιογράφο καὶ διδάχτορα τοῦ δικαίου, καθὼς γράψανε οἱ ἡμερίδες.

— Στὴν Αἴγυπτο, μαθαίνουμε, ἔπεσε φοβερὴ φιλολογικὴ ἀκρίδα, Κουρούπης, Βῶκος, Ἀνωτόπουλος κλπ. Ἀλλοίμονο στὰ κεμέρια τῶν ὁμογενῶν.

— Ὁ Νικ. Βέης μᾶς ἑτοιμάζει μεγάλο ρομάντζο (ὄχι βέβαια ἱστοριοδιφικὸ, οὔτε μὲ παραπομπὲς, μὰ ζωντανὸ καὶ λυρικώτατο) μὲ τὸν τίτλο «Πεθαμένη Ἀγάπη».

— Ὁ ἀγαπητὸς Βέης τὸ ρομάντζο του θὰν τὸ τυπώσει στὸ «Νουμᾶ».

—Κ' ἡ ἐφημεριδούλα «Κούμη» ποὺ βγαίνει στὴν Κύμη τάβαλε μὲ τὸν «Ἀθρώπινο μηχανισμὸ» τῆς κ. Παπαμόσκου. Νὰ μείνει πίσω μαθὲς ἀπὸ τὶς ἡμερίδες τῆς Ἀθήνας καὶ λόγου της ; Μπᾶ ! ὁ Θεὸς νὰ φυλάξει !

— Ἀπὸ ἕνα ἐκλογικὸ τραγουδάκι, ποὺ δὲν τραγουδήθηκε ἀκόμα μὰ δημοσιεύτηκε στὴν «Ἀκρόπολη», ξεσηκώνουμε αὐτὸ τὸ στίχο :

«Στὸ Γεννάδιο ὅλη μέρα
δίνετ' ἄσπρο πέρα-πέρα».

— Φαντάσου καταδίκη, νὰ ψηφίζεις ὅλη μέρα τὸ Γεννάδιο !

— Στὸ δεύτερο τραπέζι τους οἱ χορτοφάγοι θάχουνε, μαθαίνουμε, καὶ σανὸ, ἂν κι ὁ σανὸς δὲν ἔλειψε καὶ ἀπὸ τὸ πρῶτο τους τραπέζι μὲ τοὺς λόγους καὶ τὶς ἐξυπνάδες τοῦ κ. Φιλάρετου.

Ο ΙΔΙΟΣ

ΒΑΡΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ

«Πᾶσα κίνησις ἐν τῇ πόλει καὶ τοὺς ἐξοχικοὺς δήμους τοῦ νομοῦ κατέστη ἀδύνατος».

(«Ἑστία» 16 τοῦ Γεννάρη. σελ. 4, στήλ. 4 κατου κάτου.

«Ἡ οἰκογένεια Λάϊγκ κατάγεται ἐκ Νορβηγίας καὶ ἐγκατασταθεῖσα εἰς Σκωτίαν πρὸ 300 ἐτῶν».

(«Ἄστυ» 18 τοῦ Γεννάρη, σελ. 1, στήλ. 5).

ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ

Ἀπὸ Πέμπτη σὲ Πέμπτη.

Ὑπουργὸς Ἐσωτερικῶν ὁ Ν. Καλογερόπουλος

Σκοτωμοί. Ἀθήνα 1, Περαίας 1, Ἐπαρχίες 6.

Λαβωμοί. Ἀθήνα 14, (κι ἀμὰν ἀμὰν !), Περαίας 3, Ἐπαρχίες 4.

Κλεψιές. Ἀθήνα 6, Περαίας 1.

Ἀπαγωγές. Ἀθήνα 1, Ἐπαρχίες 1, (ἕνας τραγόπαπας μιὰ παντρεμένη).

Ο ΦΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Park. Liverpool καὶ Κ. Δελ. Ἀλεξάντρεια. Λάβαμε τὶς συντρομὲς τοῦ 1907 καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμε.—κ. Γ. Κασιμ. Ἀλεξάντρεια. Λάβαμε τὴ συντρομὴ τοῦ 907 κ' εὐχαριστοῦμε. Τὸ «Ταξίδι», Β'. ἔκδοση, ποὺ ζητᾶς ἔχει 4 φρ. χρ. Σοῦ τὸ γράψαμε, μὰ φαίνεται δὲν ἔλαβες τὸ γράμμα μας.—κ. Γ. Πετρ. Μιτυλήνη. 20—25 δρ. τὸ τυπογραφικὸ φύλλο.—κ. Β. Πασχ. Κάϊρο, καὶ Σ. Σ. Ἐλβετία, Λάβαμε τὶς συντρομὲς τοῦ 907 καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμε.

ΣΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

τὸ γραφεῖο καὶ στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ Σακέτου (ὁδὸς Σταδίου, ἀντίκρυ στὴ Βουλή), πουλιοῦνται ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ τὸ ἕνα καὶ 1,25 φρ. χρ. γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ, τὰκόλουθα βιβλία : Τοῦ ΨΥΧΑΡΗ «Τἄνειρο τοῦ Γιαννίρη» — τοῦ ΠΑΛΑΗ «Ἥλιος καὶ Φεγγάρι»—τοῦ ΦΩΤΙΑΔΗ «Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ἡ Ἐκπαιδευτική μας ἀναγέννηση»—τοῦ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ «Ἱστορία τῆς Ρωμιοσύνης», «Μαζώχτρα καὶ Βρουκόλακας» καὶ «Νησιώτικες Ἱστορίες»—τοῦ Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗ «Οἱ σκιές μου»—τοῦ Χ. ΑΝΤΡΕΑΔΗ «Ὁ Μέγ' Ἀλέξαντρος»—τοῦ ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ «τὸ Ἀνεχτίμητο» (δράμα)—τοῦ ΠΑΛΑ ΣΤΑΥΡΟΥ «Θρησκεία καὶ Πατρίδα» —τοῦ ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ «Τὰ παλιὰ καὶ τὰ Κατινούρια»—τοῦ Γ. ΑΒΑΖΟΥ «Ἡ ματιά»—τοῦ Δ. Η. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ «Ζωντανοὶ καὶ πεθαμένοι» καὶ «Ὁ Ἄσωτος» (δράματα)—τοῦ ΛΟΥΓΟΥ «Δάφνης καὶ Χλόη» (μεταφρ. Βουτιερίδη)—τοῦ ΕΥΡΙΠΙΔΗ «Ἡ Μήδεια» (μεταφρ. Περγιαλίτη)—τοῦ ΣΟΦΟΚΛΗ «ὁ Αἴας» (μετάφρ. Ζήσιμου Σίδερη).

Η ΙΛΙΑΔΑ μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν Ἀλεξ. Πάλλη δρ. 2 καὶ φρ. χρ. 2 1/2 γιὰ τὸ ἐξωτερικό.

Ο ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ τῆς κ. Ἀλεξάντρας Παπαμόσκου, χρυσοδεμένος, δρ. 1 1/2 καὶ φρ. χρ. 2 γιὰ τὸ ἐξωτερικό

Τοῦ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ «Ἴαμβοι καὶ Ἀνάπαιστοι»—«Τρισεύγενη»—«Γράμματα»—«Ἀσάλευτη Ζωή», 6 δρ. ἀντὶς 12 ποὺ πουλιοῦνται στὰ βιβλιοπωλεῖα. Γιὰ τὶς Ἐπαρχίες 6,50 καὶ γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ 7 φρ. χρ. δίχως ἄλλο ἔξοδο γιὰ τὰ ταχυδρομικά.

Τὸ γραφεῖο τοῦ «Νουμᾶ» προμηθεύει στοὺς συντρομητάδες του Ἐξωτερικοῦ ὁποια βιβλία τοῦ ζητήσουνε, χωρὶς καμιὰ ξεχωριστὴ προμήθεια, ἐξὸν τὰ ταχυδρομικά.

Τόμοι περασμένοι τοῦ «Νουμᾶ» πουλιοῦνται μονάχα τοῦ Β', Γ' καὶ Δ' χρόνου 15 δρ. ὁ ἕνας. Τοῦ πρώτου χρόνου δὲν ὑπάρχουν.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Ἔντοκοι καταθέσεις

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια καὶ εἰς χρυσὸν, ἤτοι εἰς φράγκα καὶ λίρας στερλίνας ἀποδοτέας εἰς ὡρισμένην προθεσμίαν ἢ διαρκεῖς.

Αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν πληρώνονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα, εἰς ὃ ἐγένετο ἡ κατάθεσις εἰς χρυσὸν ἢ δι' ἐπιταγῆς ὄψεως (chèque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κατ' ἐπιλογὴν τοῦ ὁμολογιούχου.

Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πληρώνονται ἐν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσει τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς Ὑποκαταστήμασι τῆς Τραπέζης.

Τόκοι τῶν καταθέσεων.

1 1)2	τοῖς	ο)ο	κατ'	ἔτος	διὰ	καταθέσεις	6 μην.
	»	»	»	»	»	»	1 ἐτ.
2 1)2	»	»	»	»	»	»	2 ἐτ.
3	»	»	»	»	»	»	4 ἐτ
4	»	»	»	»	»	»	5 ἐτ.

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικαὶ ἢ ἀνώνυμοι.

δηλαδὴ πὼς δὲν εἶναι καὶ τόσο ἄρρωστη. Φτάνει πιά, λέει, κ' ἡ φασαρία γιὰ ἕνα νερό. Στὸ τέλος παρατήρησε καὶ κάτι μεγάλα γράμματα, μὰ ψιλὰ καὶ σὰ λιγνούτσικα. *Μικροσκοπικὴ ἐξέταση* στὸ *κατακάθισμα*. Καὶ πάλε μιὰ σημειωσούλα μὲ τὸ μελάνι· *Αἱματῖνες πολυάριθμοι. Κάμποσα λεφτοκύτταρα*. Λεφκοκύττρα, λεφκάδι, θὰ μυιάζουνε. Τὰ εἴδαμε καὶ πιὸ ἀπάνω. Αἱματῖνες, αἷμα, τὸ ἤξερε δὰ πὼς τὸ αἷμα της ἔρρεγε. Δὲ θάσπασε ὅμως τἄντερό της, εἰδεμὴ θὰ τὄλεγε τὸ χαρτί. Ἀφοῦ τὰ βάλανε κάτω κάτω, στο τέλος τῆς δέφτερης σελίδας, δὲ θὰ εἴχανε καὶ πολλὴ σημασία. Ἔτσι, γιὰ νὰ ποσώσουνε τὴν ἀνάλυση.

Τὴν ἴδια ἐντύπωση δώσανε καὶ στὴ Λουΐζα τὰ γραφτά. Πῆγε μιὰ στιγμὴ καὶ τἄδειξε τοῦ ἀντρός της, μ' ἕνα· *Βλέπεις* ! σὰ νὰ τὄφταιγε κεῖνος μὲ τὴ φιλαργυρία του ποὺ δὲν εἶχε τίποτα ἡ Κατινούλα. Ζεματίστηκε κι οὔτε τῆς ἔμελε πιὰ ποὺ θὰ τὰ ξεμυστερεφτῇ τώρα ἡ νύφη της στὴν κυρία. Ντρεπότανε ἄξαφνα καὶ τὸ γιατρό, νὰ τρέξῃ, νὰ πλερώσῃ κιόλας, γιὰ τέτοιες κουβέντες, ἂν καὶ τῆς ἄρεζε κάπως τὸ *Λεφκάδι*. Μὰ ἡ σκρόφα τῆς γιαγιᾶς της λεφκαδιασμένη δὲν εἴτανε, γιὰ βέβαιο, καὶ βαρέθηκε.

Ἡ Ἄννα, σὰν τῆς ἔφερε ἡ Κατινούλα τὸ χαρτί φαντάζεσαι μὲ τί τρόμο, ποὺ τόλμησε, λέει, νὰ γυρέψῃ κι ἀ ἄλυση, νά, ἡ Λουΐζα τὸ θέλησε—ἡ Ἄννα μὲ τὸ γλυκό της τὸ χαμόγελο, τῆς ἀποκρίθηκε πὼς πολὺ ὀρόνιμα φέρθηκε ἡ Λουΐζα, ἔβριξε μιὰ ματιὰ στὶς δυὸ σελίδες, καὶ μὲ κάμποση κρίση, ἀντὶς νὰ διαβάζῃ πράματα ποὺ δὲν τὰ καταλάβαινε καὶ καλά, τῆς εἶπε πὼς πρέπει νὰ πάῃ στὸ γιατρό—καὶ νὰ μὴν τῆς νοιάζῃ γιὰ τοὺς παράδες.

Ὁ κ. Ἀντρέας, ὅταν τἄμαθε, ταράχτηκε, συλλογίστηκε τὴν Ὄλια, μάλλωσε τὴν Κατινούλα ποὺ τοὺς τἄκρυφτε τόσους μῆνες, τῆς εἶπε κι ἀφτὸς πὼς χωρὶς ἄλλο νὰ τρέξῃ στοῦ κ. Ἀμάρου—τοῦ γιατροῦ τῆς οἰκογένειας—πὼς ὁ κ Ἀμάρος θὰ τὴ γιατρέψῃ, ἀφοῦ τὴ γνώριζε ἀπὸ τότες ποὺ ἀρρώστησε πρώτη φορά...τότες, κι ἀναστέναξε μέσα του μὲ πόνο, γιατὶ τότες σήμαινε σὰ ζοῦσε ἡ Ὄλια. Ἔπειτα, πῆρε τὸ χαρτάκι καὶ σὰν πρεσβύτης ποὺ εἴτανε, κάθισε τὸ λορνιό του στὴ μέση τῆς μύτης, νὰ μελετήσῃ τὴν ἀνάλυση. Ὁ κ. Ἀντρέας ἤξερε θαρρῶ ἀπὸ γιατρικὴ ὅσο ἤξερε κ' ἡ Κατινούλα. Μὰ ὁ κ. καθηγητής, συνηθισμένος ἀπὸ τὰ κείμενα, νόμιζε μὲ τὰ σωστά του καὶ μὲ τὴν ἴδια μέθοδο, φτάνει νὰ προσέξῃ, θὰ βγάλῃ τὸ νόημα τοῦ χαρτιοῦ. Περίεργο ποὺ ἐνῶ ἀπόφεβγε κάθε εἶδος φαφλαταρία, καὶ ματαιότητα καμιὰ δὲν εἶχε, παρὰ ξεναντίας, ἅμα σκούνταφτε σ' ἕνα στίχο τοῦ Σοφοκλῆ τοῦ ἀγαπημένου, δὲν τἄκρυφτε μήτε στὸν ἐφτό του καὶ ξαστερα τὸ μελογοῦσε πὼς δὲν καταλάβαινε, ὡςτόσο δὲν τοῦ πέρασε μιὰ στιγμούλα πὼς στὴν ἀνάλυση τουλάχιστο θὰ δυσκολεφτῇ. Καὶ πιὸ περίεργο ἀκόμη ποὺ ὁ σοφός, ὁ καλλιεργημένος ἄθρωπος κατάλληξε ἀπαράλλαχτα στὰ συμπεράσματα ὅπου εἶχε κατασταλάξει πρὶν καὶ ἡ Κατινούλα. Τὸ αἷμα βέβαια πὼς δὲν τοῦ ἄρεσε. Ἴσως καμιὰ γυναικοαρρώστια, τῆς μήτρας ἢ τίποτις ἄλλο. Τὸ κυριωτερο τοῦ φάνηκε τὸ *λεφκάδι*—τὸ τρομερὸ ἐκεῖνο καὶ τὸ μόνο γνωστό του. Τὰ *λεφκοκύτταρα*, μικρὰ πράματα. Ἡ σημειωσούλα στὸ τέλος, ἔτσι, γιὰ νὰ τὰ συγκεφαλαιώση. Τὸ λεφκάδιασμα ἔπρεπε νὰ κοιτάξῃ ὁ γιατρός. Κι ἀφοῦ τἀποφάσισε, πρόσμενε ὁ Ἀντρέας νὰ πάῃ στὸ γιατρὸ ἡ Κατινούλα καὶ νὰ μάθουνε ὅλοι τί τρέχει, δηλαδὴ πόσο καιρὸ θὰ βαστάξῃ, γιατὶ μὲ τὸν κ. Ἀμάρο σίγουρα πὼς θὰ γειάνῃ. Καλὸς γιατρὸς καὶ φίλος.

(ἀκολουθεῖ)